Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie

Załącznik nr 1 do aneksu nr 6 do umowy nr 00015.UM01.6572.10004.23

STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „SZLAKIEM GRANITU”

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2023 - 2027

Dobromierz, czerwiec 2023

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO…..……..4
ROZDZIAŁ II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR ….....….. 9
ROZDZIAŁ III. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR ……..……..12
ROZDZIAŁ IV. ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR ……...…17
ROZDZIAŁ V. SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA ……..28
ROZDZIAŁ VI. CELE I WSKAŹNIKI …….....…38
ROZDZIAŁ VII. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU ……..…....45
ROZDZIAŁ VIII. PLAN DZIAŁANIA ……..……...50
ROZDZIAŁ IX. PLAN FINANSOWY LSR ……..…..…51
ROZDZIAŁ X. MONITORING I EWALUACJA ……...…..…52
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY ……..……57
SPIS TABEL ……..…..…57
SPIS RYSUNKÓW …….……..…58
ZAŁĄCZNIKI ……...…59

Rozdział I - Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1.1. Nazwa i forma prawna LGD

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu" zostało powołane w dniu 7 maja 2008 roku w Udaninie na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach oraz m.in. ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Stowarzyszanie zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu **27 sierpnia 2008 r**. i uzyskało wpis do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem **KRS 0000312557, NIP 913-15-93-169, Regon 020 820 130, Nr identyfikacyjny 062 982 184.**

Dane adresowe:
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu"
ul. Sportowa 4
58-170 Dobromierz
tel. 661 238 869
www.lgd-szlakiemgranitu.pl
biuro@lgd-szlakiemgranitu.pl

1.2. Tworzenie partnerstwa

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu" jako organizacja społeczna została powołana przez siedem gmin z czego dwie gminy Kostomłoty i Udanin są z powiatu średzkiego, a pięć gmin: Dobromierz, Jaworzyna Śląska, Strzegom, Świdnica i Żarów z powiatu świdnickiego oraz przedstawicieli sektora społecznego i gospodarczego. Proces budowania partnerstwa oparty był na szeregu spotkań roboczych zainicjowanych i prowadzonych przez Gminę Udanin od lipca 2007 roku. W dniu 7 maja 2008 roku w Udaninie założyciele (36 reprezentantów 3 sektorów z 7 gmin) Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu" podjęli uchwałę o jego powołaniu. Przyjęty został statut oraz dokonano wyboru organów Stowarzyszenia. W dniu 27 sierpnia 2008 roku Stowarzyszenie uzyskało wpis do Krajowego Rejestru Sądowego. Efektem procesu budowania partnerstwa było opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu" powstało w celu realizacji osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Stowarzyszenie LGD „Szlakiem Granitu" realizowało LSR w okresie programowania 2007 – 2013 oraz 2014-2020 z perspektywą do 2023 roku. W nowym okresie programowania 2023 – 2027 Stowarzyszenie LGD „Szlakiem Granitu" będzie kontynuować swoją działalność.

Misją Stowarzyszenia jest tworzenie przestrzeni i przyjaznego środowiska do budowania Małej Ojczyzny, poprzez aktywowanie lokalnej społeczności do działań na rzecz poznawania, pielęgnowania i krzewienia bogatej kultury obszaru partnerstwa.

1.3. Prowadzona działalność

W latach od 2008 do 2023 Stowarzyszenie LGD „Szlakiem Granitu" działało bardzo aktywnie na terenie partnerstwa. Prowadzono szereg spotkań informacyjno-promocyjnych, szkoleń oraz działań aktywizacyjnych w celu zachęcenia potencjalnych wnioskodawców do skorzystania ze wsparcia w ramach LSR. W perspektywie finansowej na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2023) przeprowadzono 41 naborów z czego 7 projektów grantowych w tym 1 na koncepcję Smart Villages, 7 naborów na operacje własne, 12 naborów na podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej, 2 nabory na inkubatory przetwórstwa lokalnego, 13 naborów dla jednostek samorządu terytorialnego oraz dla NGO. Kwota jaka została przyznana beneficjentom na dzień 24.02.2023 r. to 12 027 203,32 zł z czego na sektor gospodarczy 5 794 648,00 zł, dla sektora społecznego 2 558 743,60 zł i dla sektora publicznego 3 673 811,72 zł.

Pracownicy biura Stowarzyszenia prowadzili bezpłatne doradztwo dla potencjalnych wnioskodawców. Do 31.03.2023 roku udzielono doradztwa indywidualnego 689 osobom.

Stowarzyszenie w okresie 2014-2023 podjęło współpracę z innymi lokalnymi grupami działania. W ramach LSR realizowano 4 projekty współpracy, w tym jeden międzynarodowy oraz dwa międzyregionalne z łączną liczbą 14-stu partnerów. Projekty te przyczyniły się do promocji produktu lokalnego oraz oferty turystycznej, wzrostu poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców oraz edukacji ekologicznej mieszkańców, zwłaszcza dzieci i młodzieży szkolnej, edukacji i wymiany doświadczeń w zakresie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej.
LGD „Szlakiem Granitu" jest również Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, w ramach której brało udział w projektach Związku Stowarzyszeń Dolnośląskiej Sieci Partnerstw LGD tj. „Tworzenie sieci współpracy pomiędzy Lokalnymi Grupami Działania oraz podniesienie wiedzy Lokalnych Grup Działania w zakresie PROW 2014-2020 na obszarze Dolnego Śląska" oraz „Wsparcie tworzenia międzynarodowej sieci kontaktów Lokalnych Grup Działania z Dolnego Śląska oraz podnoszenie wiedzy w zakresie funkcjonowania Programu LEADER w obszarze Unii Europejskiej". Obecnie Stowarzyszenie realizuje projekt pn. „Promocja produktów lokalnych z obszaru Stowarzyszenia LGD "Szlakiem Granitu"".

W 2023 roku Stowarzyszenie LGD „Szlakiem Granitu" w ramach projektu współpracy z Lokalną Grupa Działania Dobra Widawa wybudowało w Dobromierzu Centrum Turystyczne Granitowego Szlaku, którego jest właścicielem. Część budynku została przeznaczona na funkcjonowanie LGD (m.in. biura, toalety), koszty niekwalifikowalne w projekcie zostały sfinansowane ze środków własnych w wysokości ponad 400 tys. To bardzo ważny element działalności Stowarzyszenia, gdyż do tej pory LGD wynajmowało pomieszczenia biurowe, które nie były dostosowane dla osób z niepełnosprawnościami oraz generowały spore koszty. Nowo powstały budynek jest w pełni dostępny dla osób ze specjalnymi potrzebami.

1.4. Struktura LGD

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu" jest partnerstwem trójsektorowym skupiającym na dzień 31.05.2023 r. 68 członków. Członkami Stowarzyszenia są osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Tabela nr 1. Członkowie Stowarzyszenia w podziale na sektory

Sektor	Liczba członków	Udział %
Publiczny	17	25,00
Społeczny	41	60,29
Gospodarczy	10	14,71
Razem	***68***	***100***

Źródło: opracowanie własne, dane na dzień 31.05.2023r.

Zgodnie z §14 statutu Stowarzyszenia członkami LGD mogą być osoby fizyczne, prawne oraz jednostki samorządu terytorialnego. Przyjęcia nowych członków dokonuje Zarząd większością głosów, uchwałą podjętą nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od daty złożenia deklaracji.
Oddolne podejście budowania strategii zgodnie z istotą podejścia Leader oraz jej realizacji pozwala łączyć wiedzę, doświadczenie i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Taka struktura członków LGD pozwala na wspieranie określonych ścieżek rozwoju obszaru zgodnych z ich potrzebami, planami i oczekiwaniami. Partnerstwo działa w obszarach związanych z przedsiębiorczością, zasobami ludzkimi, a także dziedzictwem naturalnym, historycznym i kulturowym, co w połączeniu z partycypacją społeczną pozwala zidentyfikować obszary wymagające wsparcia i ująć właściwe działania w odpowiedzi na problemy zdefiniowane w LSR. Dostęp do udziału w Partnerstwie był i jest otwarty, nie ma żadnych ograniczeń czy też wykluczeń, które można by uznać za dyskryminujące dla kogokolwiek. Partnerskie relacje członków Stowarzyszenia to podstawa

współpracy. Stowarzyszenie ma charakter inkluzywny, charakteryzuje się dostępnością, otwartością dla wszystkich zainteresowanych i propagowaniem równego traktowania wszystkich grup społecznych i reprezentowanych sektorów. Zgodnie z §15 statutu Stowarzyszenia członkowie mogą brać udział w pracach nad opracowaniem, realizacją oraz aktualizacją LSR oraz zgłaszać wnioski co do działalności LGD. Zgodnie z §26 pkt. 13 Zarząd w ciągu 30 dni rozpatruje wniosek oraz przesyła pisemną odpowiedź do członków.

1.5. Skład organu decyzyjnego

Organami Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu" zgodnie z §18 jest: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada oraz Komisja Rewizyjna. Funkcje jakie pełnią ww. organy w Stowarzyszeniu przedstawia Statut.

Zgodnie z zapisami Statutu (§24 ust. 1) organ decyzyjny (OD) w Stowarzyszeniu stanowi Rada, która składa się od 5 do 7 członków wybieranych przez Walne Zebranie Członków na okres 6 lat. Rada została wybrana na mocy uchwały WZC podjętej w dniu 31 maja 2023 roku. Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór wniosków o przyznanie pomocy, które mają być realizowane w ramach przyjętej przez Stowarzyszenie Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ustalanie kwoty wsparcia. Rada posiada w swoim składzie reprezentantów sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. W jej składzie znajduje się dwóch przedsiębiorców, w tym **osoba powyżej 60 roku życia**, jeden **rolnik**, dwie osoby z sektora społecznego w tym **przedstawiciel OSP** oraz dwóch przedstawicieli sektora publicznego w tym jeden **sołtys**.

Rada przed każdym posiedzeniem zgodnie z Regulaminem Rady bada, czy rozkład grup interesu członków biorących udział w posiedzeniu nie jest dominujący. Na podstawie uzyskanych informacji dokonywane są wyłączenia członków z oceny operacji tak, aby żadna grupa interesu nie posiadała więcej niż 49% głosów. Prowadzony jest rejestr interesów członków Rady, aby zapewnić wybór operacji bez dominacji jakiejkolwiek grupy interesu i w celu unikania konfliktu interesów. W rejestrze są informacje o powiązaniach osobistych/branżowych członków Rady.

Członek Rady nie może być jednocześnie członkiem Zarządu czy Komisji Rewizyjnej.

Tabela nr 2. Reprezentanci sektorów grupy interesów w organie decyzyjnym

Lp.	Nazwa	Reprezentanci sektorów	
		Liczba osób	Udział procentowy
1	**Sektor publiczny**	2	28,57%
2	**Sektor gospodarczy**	3	42,86%
3	**Sektor społeczny**	2	28,57%
Razem		**7**	**100%**

Źródło: opracowanie własne

1.6. Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym

Zgodnie z §18 statutu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu" władzami Stowarzyszenia są:

1. Walne Zebranie Członków,
2. Rada,
3. Zarząd,
4. Komisja Rewizyjna.

Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków, które decyduje o kierunkach działania, rozwoju i finansowej działalności. Działanie Stowarzyszenia opiera się na współpracy wszystkich jego członków, wg jasnych zasad i pełnej transparentności, a relacje pomiędzy członkami osadzają się na zasadach pogłębionego partnerstwa. Organem decyzyjnym w LGD jest Rada. Pracę organu decyzyjnego określa Regulamin Rady oraz procedury naborów, które stanowią załącznik do Regulaminu Rady. Aby uzyskać wysoki poziom procesu wyboru operacji do dofinansowania, członkowie Rady są, a w przypadku nowych członków będą szkoleni z zasad oceny i wyboru projektów do dofinansowania. Przed przystąpieniem do oceny składają deklaracje bezstronności i poufności. Nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności dokumentacji oraz zgodnością formalną nadzór

sprawuje biuro Stowarzyszenia. Pracownicy biura odpowiedzialni są za zamieszczanie ogłoszeń o naborze oraz wyników naborów na stronie internetowej.
Dokumentacja związana z oceną naborów tj. protokoły, uchwały, listy obecności itp. przechowywane są w biurze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu". Dokumenty są jawne i są udostępnione do wglądu wszystkim zainteresowanym.
Decyzje w Stowarzyszeniu podejmowane są w sposób kolegialny i zapadają w głosowaniach jawnych podczas Walnych Zebrań Członków. WZC zwoływane jest przez Zarząd minimum raz w roku zatwierdzające sprawozdanie finansowe i merytoryczne, i co sześć lat sprawozdawczo-wyborcze. Może być również zwołane na żądanie członków Komisji Rewizyjnej oraz na pisemny wniosek co najmniej 20% członków LGD. Zarząd Stowarzyszenia przyjmuje i zmieniania LSR oraz inne wymagane przepisami dokumenty. Członkowie stowarzyszenia oraz wszyscy zainteresowani działalnością Stowarzyszenia biorą także udział w corocznym warsztacie refleksyjnym, na którym podsumowane są dotychczasowe działania oraz dyskutowane są nowe pomysły i inicjatywy.
Stowarzyszenie działa na zasadzie trójsektorowego partnerstwa, w którym każdy członek - będąc przedstawicielem danego sektora, traktowany jest na równi z innymi. Ma prawo wybierać i być wybieranym do władz Stowarzyszenia, uczestniczyć w Walnym Zebraniu Członków i brać udział w procesie podejmowania decyzji.
Stowarzyszenie LGD „Szlakiem Granitu" w swoich działaniach stosuje również konsultacje społeczne, które dotyczą głównie wdrażania LSR tj. poddawane konsultacjom są proponowane zmiany zakresu LSR, czy lokalnych kryteriów wyboru.

1.7. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Główne dokumenty regulujące funkcjonowanie Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" przedstawiono w tabeli nr 3.

Tabela nr 3. Dokumenty regulujące funkcjonowanie Stowarzyszenia

Lp.	Dokument	Regulowane zagadnienia	Sposób uchwalania i aktualizacji
1.	Statut	siedziba LGD, prawa i obowiązki członków, cele i zasady działania LGD, powoływanie zespołów doradczych i roboczych, kompetencje władz (WZC, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna), majątek LGD, sposób reprezentacji	uchwała WZC
2.	Regulamin obrad WZC	posiedzenia WZC, głosowania, wybory do władz, dokumentowanie posiedzeń	uchwała WZC
3.	Regulamin Zarządu	kompetencje Zarządu, organizacja pracy, głosowania, dokumentowanie posiedzeń	uchwała WZC
4.	Regulamin Rady	posiedzenia Rady, głosowania, dokumentowanie posiedzeń, wniesienie protestu, wniesienie odwołań, kryteria wyboru, procedury zmian kryteriów	uchwała WZC
5.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	posiedzenia komisji, kompetencje komisji	uchwała WZC
6.	Regulamin biura	struktura biura, podstawowe obowiązki pracodawcy i pracowników, organizacja obiegu i kontroli dokumentów, istota i zakres kontroli wewnętrznej, opis stanowisk, procedury pomiaru jakości udzielonego doradztwa, procedury naboru pracowników	uchwała Zarządu
7.	Procedury wyboru i oceny grantobiorców	ogłaszanie naborów, wybór grantu, rozliczenie, monitorowanie i kontrola grantobiorców	uchwała WZC

8.	Procedury wyboru operacji konkursowych	ogłaszanie naborów, wybór operacji	uchwała WZC
9.	Procedury wyboru operacji własnych	zamieszczanie informacji, ogłaszanie naborów, wybór operacji	uchwała WZC

Źródło: opracowanie własne

1.8. Potencjał ludzki LGD

Głównym zasobem Stowarzyszenia są jego członkowie oraz pracownicy, którzy posiadają doświadczenie w zakresie wdrażania Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, a co za tym idzie – w zakresie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Część członków oraz pracowników posiada doświadczenie z poprzednich okresów programowania. Stwierdzić należy, iż potencjał ludzki Stowarzyszenia posiada niezbędną wiedzę, doświadczenie i kompetencje do zrealizowania zamierzonych celów. Zatrudniona kadra posiada odpowiednie kompetencje zawodowe, interpersonalne i osobiste. Niektórzy członkowie Rady również brali udział w ocenie wniosków w poprzedniej perspektywie, co powoduje, że doświadczeniem mogą podzielić się z młodszymi stażem członkami.
LGD „Szlakiem Granitu" przez wiele lat swojej działalności wypracowało pogłębione partnerstwo, które oparte jest na skutecznej komunikacji polegającej na informowaniu np. o ważnych wydarzeniach czy sytuacjach poprzez e-mail, kontakt telefoniczny czy spotkania oraz wspólnym podejmowaniu decyzji. W swoim funkcjonowaniu polega na doświadczeniu swoich członków jak również słucha głosów mieszkańców, organizacji i instytucji z obszaru. Założona na wstępie współpraca trójsektorowa zapewnia postrzeganie potrzeb lokalnych społeczności z szerszej perspektywy.

Rozdział II - Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

2.1. Opis obszaru

Obszar działania LGD „Szlakiem Granitu”, objęty Lokalną Strategią Rozwoju znajduje się w centralno-południowej części województwa dolnośląskiego. Gminy wchodzące w skład Stowarzyszenia należą administracyjnie do powiatu świdnickiego (Dobromierz, Jaworzyna Śląska, Strzegom, Świdnica, Żarów,) oraz średzkiego (Kostomłoty, Udanin).

Tabela nr 4. Powierzchnia oraz liczba ludności gmin obszaru LGD „Szlakiem Granitu”

Lp.	Nazwa jednostki terytorialnej	Liczba ludności stan na dzień 31.12.2013 roku	Liczba ludności stan na dzień 31.12.2020 roku	Liczba sołectw	Powierzchnia (km²)	Liczba ludności na 1 km²
1.	Dobromierz	5 326	5 018	12	86	58
2.	Jaworzyna Śląska	10 446	10 234	12	67	152
3.	Kostomłoty	7 143	7 272	27	146	50
4.	Strzegom	26 825	24 882	21	145	172
5.	Świdnica	16 854	17 654	33	208	85
6.	Udanin	5 375	4 967	19	111	45
7.	Żarów	12 614	12 288	17	88	140
Ogółem		**84 583**	**82 315**	**141**	**850**	**100**
Dolny Śląsk		**2 909 997**	**2 908 378**	**-**	**19 947**	**146**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując tabelę nr 4 zauważyć można, że w stosunku do roku 2013 liczba ludności na obszarze partnerstwa zmniejszyła się o 2 268 osób tj. o 0,97%. Jedynie Gmina Świdnica oraz Kostomłoty odnotowała w tym okresie wzrost populacji o 800 osób w Gminie Świdnica i 129 osób w Gminie Kostomłoty. Liczba ludności obszaru działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu” stanowi 2,83% ludności województwa dolnośląskiego.

2.2. Mapa obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Źródło: www.lgd-szlakiemgranitu.pl

2.3. Istota i spójność obszaru LSR

Obszar objęty działaniami LGD „Szlakiem Granitu" w ramach LSR charakteryzuje się wysokim stopniem jego spójności. Jest to obszar relatywnie duży, obejmujący gminy wchodzące w skład dwóch powiatów, a to cechuje jego przestrzenną spójność i zwartość. Natomiast oś jego rozwoju stanowi autostrada A4 oraz ważne drogi krajowe 5 i 35. Kluczową cechą, łączącą obszar objęty LSR, jest występowanie tradycyjnej gałęzi przemysłowej, związanej ze złożami granitu oraz struktura agrarna, która w wyniku korzystnych uwarunkowań rolniczo – hodowlanych jest obecna na tych ziemiach już od wczesnego średniowiecza. Region ten charakteryzuje się również cechami, które warunkowane są wspólną historią tych ziem. Na rozwój całego obszaru w przeszłości wpływała obecność istotnych szlaków handlowych (szlak bursztynowy), jak i średniowieczne więzi państwowe związane z przynależnością tych obszarów do domen piastowskich (Księstwo Świdnicko – Jaworskie). Bogata historia obszaru jest potwierdzona wieloma zabytkami z różnych okresów historycznych, których liczba i gęstość występowania należy do jednych z największych w Polsce. Cechą wpływającą na spójność pod względem przyrodniczym jest fakt, że na krajobraz całego obszaru istotnie wpłynęła aktywność rolnicza osiadłych tu ludzi, doprowadzając zasoby leśne zdeterminowane produkcją rolniczą do radykalnego zmniejszenia. Najważniejszą rzeką przepływającą centralnie przez cały obszar LGD jest Bystrzyca. Drugą pod względem długości rzeką na tym terenie jest Strzegomka, prawy dopływ Bystrzycy. Znaleźć tu można także wiele unikalnych pomników przyrody. **W ponad połowie gmin występuje jedna z form ochrony przyrody tj. Natura 2000 oraz obszar chronionego Krajobrazu. Gminy Dobromierz, Kostomłoty oraz Świdnica objęte są obszarem Natura 2000 natomiast Gmina Strzegom to obszar chronionego Krajobrazu.** Gospodarka na obszarze wdrażania LSR jest tradycyjnie związana z rolnictwem oraz

przemysłem pozyskiwania i obróbki złóż granitu, kruszyw naturalnych, surowców ilastych i węgla. W ostatnich latach wpływ na spójność i rozwój obszaru mają ponadto podstrefy Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (Dobromierz, Jaworzyna Śląska, Strzegom, Żarów, Świdnica). Skutkiem powyższego jest przesunięcie zatrudnienia z działów o charakterze rolniczym do innych działów gospodarki. Typową cechą dla mikroregionu jest nikły poziom zainteresowania biznesem turystycznym, jak i niewystarczające zaangażowanie władz samorządowych dla rozbudowy infrastruktury turystycznej i oferty turystycznej. Społeczność regionu, charakteryzuje się stosunkowo wysoką aktywnością obywatelską, co wyraża się w wysokiej liczbie powstających i funkcjonujących organizacji pozarządowych. Choć poprawia się sytuacja na rynku pracy to obserwujemy jednak niski poziom dostępności do edukacji. Ludność wiejska pod tym względem uzależniona jest od obecnych tu ośrodków miejskich, w których wachlarz oferty edukacyjnej scharakteryzować należy jako dobry. Problemem jest na pewno brak lub niewystarczająca liczba połączeń wsi z ośrodkami miejskimi.

Rozdział III – Partycypacyjny charakter LSR

3.1. Metody konsultacji społecznych

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu" powstawała dzięki społeczności lokalnej, która brała czynny udział na każdym etapie jej powstawania, szczególnie na etapie formułowania diagnozy, analizy SWOT, konsultacji planowanych celów i przedsięwzięć oraz planu działania. Mieszkańcy obszaru, zarówno kobiety jak i mężczyźni, mieli i mają realny wpływ na tworzenie LSR. W procesie budowania strategii i włączenia się w niego mieszkańców obszaru wykorzystano różne środki przekazu m.in. rozmowy bezpośrednie w biurze, spotkania konsultacyjne i spotkania grupy roboczej oraz stronę internetową, profil społecznościowy oraz strony internetowe i profile społecznościowe gmin partnerskich.

Podczas prac nad budową strategii brały udział grupy ważne z punktu widzenia realizacji LSR czyli:

- seniorzy;
- osoby do 25 roku życia;
- rolnicy i ich domownicy;
- lokalni producenci i usługodawcy;
- przedstawiciele instytucji współpracujących na co dzień z osobami w niekorzystnej sytuacji (Powiatowe Urzędy Pracy w Świdnicy i Środzie Śląskiej, Ośrodki Pomocy Społecznej z gmin wchodzących w skład LGD, przedstawiciele gmin członkowskich);
- liderzy lokalni z poszczególnych gmin (sołtysi, radni, członkowie organizacji pozarządowych, itp.);
- przedstawiciele urzędów gmin;
- członkowie LGD, Rady, Zarządu oraz pracownicy biura LGD.

Plan włączenia społeczności został podzielony na 3 podstawowe etapy:

1. **Etap wstępny,** który polegał na zaproszeniu mieszkańców i instytucji z obszaru LGD do udziału w konsultacjach oraz merytoryczne i metodologiczne wprowadzenie społeczności do procesu tworzenia LSR. Przedstawiony był także harmonogram procesu oraz narzędzia. Na tym etapie użyto następujących form: informacje na stronie www Stowarzyszenia oraz gmin partnerskich, ankieta internetowa.
2. **Etap wypracowywania i konsultacja założeń Lokalnej Strategii Rozwoju**, który obejmował co najmniej jedno spotkanie (warsztaty) z wszystkimi zainteresowanymi na obszarze każdej z gmin planowanych do objęcia LSR.
3. **Etap podsumowania i akceptacji Strategii,** gdzie zaplanowano komunikację ze społecznością za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej, w tym także strony www oraz spotkania osobiste dla chętnych w ramach konsultacji w biurze LGD.

W okresie przygotowania LSR przeprowadzono szereg działań z zakresu konsultacji społecznych. Dzięki partycypacyjnym metodom otrzymano dane, które zostały wykorzystane do opracowania LSR tj.:

- analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (analiza SWOT);
- analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru,
- analiza problemów danego obszaru,
- priorytetowe cele rozwoju;
- kluczowe działania przyczyniające się do osiągnięcia celów (wraz ze wskaźnikami);
- preferowane kryteria wyboru projektów.

W trakcie prac zastosowano zróżnicowane metody i techniki angażowania mieszkańców do budowy strategii (tabela 5).

Tabela nr 5. Konsultacje społeczne

Lp.	Metody partycypacji	Data, miejsce	Ilość osób biorących udział
1.	**Warsztaty konsultacyjne w Gminie Żarów -** analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, a także celów LSR, w tym wymiernych celów końcowych polegających	13.09.2022 r., Żarów	10

	na osiągnięciu określonych rezultatów, składanie propozycji do analizy SWOT.		
2.	**Warsztaty konsultacyjne w Gminie Kostomłoty -** analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, a także celów LSR, w tym wymiernych celów końcowych polegających na osiągnięciu określonych rezultatów, składanie propozycji do analizy SWOT.	14.09.2022 r., Kostomłoty	10
3.	**Warsztaty konsultacyjne w Gminie Dobromierz -** analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, a także celów LSR, w tym wymiernych celów końcowych polegających na osiągnięciu określonych rezultatów, składanie propozycji do analizy SWOT.	15.09.2022 r., Dobromierz	17
4.	**Warsztaty konsultacyjne w Gminie Świdnica** – analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, a także celów LSR, w tym wymiernych celów końcowych polegających na osiągnięciu określonych rezultatów, składanie propozycji do analizy SWOT.	19.09.2022 r., Świdnica	8
5.	**Warsztaty konsultacyjne w Gminie Udanin -** analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, a także celów LSR, w tym wymiernych celów końcowych polegających na osiągnięciu określonych rezultatów, składanie propozycji do analizy SWOT.	20.09.2022 r., Udanin	8
6.	**Warsztaty konsultacyjne w Gminie Strzegom -** analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, a także celów LSR, w tym wymiernych celów końcowych polegających na osiągnięciu określonych rezultatów, składanie propozycji do analizy SWOT.	21.09.2022 r., Strzegom	19
7.	**Warsztaty konsultacyjne w Gminie Jaworzyna Śląska -** analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, a także celów LSR, w tym wymiernych celów końcowych polegających na osiągnięciu określonych rezultatów, składanie propozycji do analizy SWOT.	22.09.2022 r., Jaworzyna Śląska	16
8.	**Internetowe i bezpośrednie badania ankietowe** – badania ankietowe internetowe przeprowadzone za pomocą formularza google, natomiast bezpośrednie za pomocą ankiet drukowanych**.** Celem badania było umożliwienie zdiagnozowania największych potencjałów, zasobów, problemów i potrzeb na obszarze działania Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu”.	od 08.09.2022 r. do 31.01.2023 r.	258
9.	**Punkt konsultacyjny w biurze -** mieszkańcy mieli możliwość do wnoszenia uwag do poszczególnych etapów LSR lub zgłaszać pomysły.	od 26.09.2022 r. do 31.05.2023 r.	4
10.	**Badania ankietowe techniką fiszki projektowej** – (fiszki zostały zamieszczone na stronie internetowej Stowarzyszenia www.lgd-szlakiemgranitu.pl, można je było przesłać na adres e-mail Stowarzyszenia bądź złożyć osobiście w biurze LGD) określenie przez potencjalnych beneficjentów celów projektowych oraz potrzeb.	od 30.09.2022 r. do 06.02.2023 r.	25

11.	**Warsztaty strategiczne z młodzieżą -** 4 warsztaty w Gminie Udanin, Gminie Dobromierz oraz Gminie Strzegom. Celem warsztatów było poznanie potrzeb oraz problemów, z jakimi zmagają się ludzie młodzi w swoim otoczeniu.	07.10.2022 r., 24.10.2022 r.	72
12.	**Warsztaty strategiczne – online –** warsztaty skierowane były do osób, które nie mogły brać udziału w warsztatach konsultacyjnych w gminach.	18.10.2022 r.	2
13.	**Spotkanie Zespołu Roboczego ds. LSR 2023-2027-** przedstawienie przez pracowników biura informacji zebranych podczas warsztatów i spotkań z grupami młodzieży.	21.11.2022 r.	10
14.	**Warsztaty strategiczne z seniorami -** celem warsztatów było poznanie potrzeb oraz problemów, z jakimi zmagają się seniorzy w swoim otoczeniu.	07.12.2022 r.	9
15.	**Spotkanie Zespołu Roboczego ds. LSR 2023-2027-** wypracowanie celów, przedsięwzięć oraz wskaźników. Analiza SWOT.	25.04.2023 r.	11
16.	**Spotkanie Zarządu Stowarzyszenia -** informacja o projekcie analizy SWOT oraz projektach celów lokalnej strategii rozwoju. Informacja w zakresie propozycji wysokości finansowania projektów. Informacja o potrzebie dokonania zmian w składzie osobowym zarządu oraz rady LGD.	26.04.2023 r.	6
17.	**Spotkanie fokusowe** z kierownikami GOPS-ów, MOPS-ów, PUP Świdnica, PUP Środa Śląska dotyczące zdefiniowania osób w niekorzystnej sytuacji z terenu gmin obszaru partnerstwa.	26.04.2023 r.	8
18.	**Spotkanie Rady Stowarzyszenia** – opracowanie projektu regulaminu Rady, a także projektu lokalnych kryteriów wyboru operacji wybranych do dofinansowania.	08.05.2023 r.	6
19.	**Konsultacje Lokalnej Strategii Rozwoju 2023-2027 –** zamieszczenie na stronie internetowej projektu całego LSR wraz z formularzem na którym lokalna społeczność mogła wnosić uwagi.	od 16.05.2023 r. do 23.05.2023 r.	3
20.	**Walne Zebranie Członków LGD** – wybór Zarządu Stowarzyszenia, wybór Rady Stowarzyszenia. Informacja o projektach, przedstawienie celów lokalnej strategii rozwoju. Informacja w zakresie propozycji wysokości finansowania projektów w tym projektów grantowych, informacja w zakresie propozycji przedsięwzięć realizujących cele LSR.	31.05.2023 r.	32

Źródło: opracowanie własne.

Prace nad tworzeniem LSR nie kończą partnerskiego podejścia i współpracy z członkami Stowarzyszenia, jak i podmiotami spoza LGD działającymi na obszarze partnerstwa oraz mieszkańcami. Stowarzyszenie stawia również na partycypacyjny charakter samego procesu wdrażania LSR poprzez skuteczne formy komunikacji bezpośredniej tj. spotkania w biurze i konsultacje, także za pomocą platform internetowych w formie online, spotkania aktywizacyjne, spotkania z pracownikami biura podczas różnego rodzaju imprez organizowanych przez Stowarzyszenie, jak również przez gminy partnerskie, szkolenia przed naborami szczególnie dla osób chcących podjąć lub rozwijać działalność gospodarczą, raz w roku w każdej gminie przeprowadzenie spotkań informacyjnych dotyczących wdrażania LSR. Dodatkowo Stowarzyszenie zaplanowało w nowym okresie programowania działanie

„zadzwoń a dojedziemy”. Działanie to polega na tym, że jeżeli mieszkaniec obszaru będzie chciał się spotkać, a nie ma możliwości dojechania do biura LGD lub na miejsce spotkania na terenie swojej gminy, to pracownik biura dojedzie na miejsce wskazane przez zainteresowanego. Takie podejście pozwoli na dotarcie do mieszkańców, którzy są wykluczeni mobilnie oraz osób z niepełnosprawnościami. Również w związku z przeniesieniem biura z Udanina do Dobromierza, Stowarzyszenie planuje stworzyć punkt konsultacyjny w Udaninie, gdzie raz w tygodniu jeden z pracowników będzie obsługiwał wnioskodawców i beneficjentów. Jest to wyjście na przeciw mieszkańcom obszaru z gmin oddalonych do Dobromierza.
Spotkania w gminach mają na celu animowanie oddolnych inicjatyw, poznanie pomysłów i propozycji podmiotów biorących udział w nich na temat projektów, które mogłyby zostać zrealizowane w ramach LSR i poza LSR.
Lokalna Grupa Działania stosuje ponadto otwartą formułę konsultacji społecznych dotyczących wdrażania LSR, m.in. poddawane konsultacjom są proponowane zmiany w zakresie LSR, czy lokalnych kryteriów wyboru. Konsultacje odbywają się na stronie internetowej LGD oraz gmin partnerskich, dzięki czemu mają charakter ogólnodostępny i wziąć w nich udział mogą zarówno członkowie LGD, jak i osoby z obszaru, ale niezrzeszone w Stowarzyszeniu.
Stowarzyszenie informuje o swoich działaniach za pomocą strony internetowej, mediów społecznościowych.
Zachętą do nawiązywania współpracy i działania przez podmioty z obszaru LGD w partnerstwie jest premiowanie projektów realizowanych w partnerstwie w ramach lokalnych kryteriów wyboru.
W celu informowania o działaniach Stowarzyszenia wykorzystywane są także lokalne media – prasa i radio.
Ponadto LGD wydaje publikacje na temat dobrych praktyk, zrealizowanych projektów, zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych obszaru.
Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu” na lata 2023-2027 ma pozytywny wpływ na realizację zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz jest zgodna z prawami "Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej" i "Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych". Realizowana będzie zgodnie z "Wytycznymi dotyczącymi realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027".
Na każdym etapie przygotowania i realizacji LSR wdrażane będą działania umożliwiające wszystkim osobom sprawiedliwe i pełne uczestnictwo we wszystkich dziedzinach życia, bez względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu” będzie animować społeczność lokalną poprzez zachęcenie do zmiany lub spojrzenia na swoje miejsce zamieszkania z innej perspektywy. Stowarzyszenie będzie zachęcać do wprowadzania innowacyjnych rozwiązań w życiu społeczności lokalnej tak, aby nie były one sprzeczne z wartościami i zasadami obowiązującymi w danej społeczności. Pracownicy biura podczas organizowanych szkoleń dotyczących szczególnie koncepcji Smart Villages będą starali się zwracać uwagę społeczności lokalnej na innowacyjne rozwiązania np. w sposobie spędzaniu wolnego czasu itp.

Na potrzeby prac nad LSR 2023-2027 wykorzystano również wyniki badań własnych, LSR 2014-2020 (z perspektywą do 2023 r.) (https://lgd-szlakiemgranitu.pl/wp-content/uploads/2023/01/LSR-Szlakiem-Granitu-z-10.01.2023r..pdf) oraz ewaluacji zewnętrznej Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2023 r.) Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu” za okres od czerwca 2016 r. do czerwca 2022 r. (https://lgd-szlakiemgranitu.pl/wp-content/uploads/2022/12/Raport-ewaluacyjny-LGD-Szlakiem-Granitu-2.pdf).

3.2. Analiza wniosków z przeprowadzonych konsultacji

Wnioski z przeprowadzonych konsultacji można rozbić na dwie grupy tj.: wnioski przyjęte i wnioski nieprzyjęte.
Wnioski przyjęte to takie, które większość uczestników wskazało jako najważniejsze problemy na obszarze Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu”. Jednym z nich to brak działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz niewystarczająca ilość infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej i kulturalnej tj. stacje rowerowe, ścieżki edukacyjne, ścieżki rowerowe itp. Wnioski te mają również odzwierciedlanie w kryteriach

wyboru operacji, które promować będą operacje w zakresie rozwoju turystyki oraz wykorzystujące zasoby i walory lokalne.
Kolejnym ważnym problemem wskazanym przez społeczność lokalną biorącą udział w konsultacjach jest niska aktywność społeczna szczególnie wśród osób do 25 roku życia jak i osób starszych powyżej 60 roku życia. Brak oferty spędzania wolnego czasu. Te wnioski mają przełożenie w celach, przedsięwzięciach oraz wskaźnikach.
O nieprzyjęciu wniosku decydowały głównie: brak powiązania z diagnozą obszaru i analizą SWOT, niezgodność z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i UE lub wartość przedsięwzięcia przekraczająca budżet LSR.
Ostateczną decyzję o przyjęciu lub nieprzyjęciu wniosków podejmował Zespół Roboczy ds. LSR 2023-2027 we współpracy z ekspertem posiadającym doświadczenie w realizacji badań o charakterze jakościowym i ilościowym, ekspertem w zakresie zarządzania oraz zarządzania strategicznego.
Informacja o wnioskach przyjętych bądź nieprzyjętych zamieszczona jest na stronie internetowej Stowarzyszenia.

Rozdział IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR

4.1. Podstawy metodologiczne analizy

Materiał przygotowano z wykorzystaniem **metody *desk research*, badań ankietowych** przeprowadzonych w formie elektronicznej w okresie od 8 września 2022 roku do 31 stycznia 2023 roku wśród mieszkańców terenów objętych obszarem LGD „Szlakiem Granitu" oraz **spotkań konsultacyjnych, warsztatowych i focusowych** wymienionych w tabeli 5.

W zakresie pierwszej z wymienionych metod analizowano przede wszystkim dane wtórne udostępnione przez GUS. W celu uzyskania wartości informacyjnej wykorzystanych danych używano głównie metodyki porównawczej wskaźników względnych (np. terenu analizowanej LGD do woj. dolnośląskiego lub kraju), a także wskaźników dynamiki (np. zmiana w przyjętym okresie).

W badaniach ankietowych wielkość próby badawczej liczyła 258 osób, z których 71% stanowiły kobiety, a pozostałe 29% – mężczyźni. Próba badawcza była zróżnicowana pod względem takich kryteriów, jak wiek respondentów, wykształcenie, status na rynku pracy, miejsce i okres zamieszkania w danej gminie (tabela nr 6.), co sprzyja wiarygodnemu wnioskowaniu na podstawie uzyskanych wyników. Ponadto w próbie badawczej znalazły się osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności, także reprezentanci trzech sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego.

Tabela nr 6. Charakterystyka próby badawczej

Kryterium podziału	Wiek (lat)	Wykształcenie	Status na rynku pracy	Miejsce zamieszkania	Status mieszkańca gm. (lat)
Rozmiar kategorii w próbie badawczej	33% - 35-50 26% - pow. 50 26% - pon. 18 12% - 25-34 3% - 18-24	52% - wyższe 19% - podst. 15% - średnie 9% - brak 5% - zasadnicze zawodowe	49% - um. o pracę 26% - uczeń/student 12% - emeryt/rencista 7% - dział. gosp. 4% - rolnik 1% - bezrobotny 1% - pozostałe	33% - gm. Strzegom 25% - gm. Udanin 16% - gm. Dobromierz 8% - gm. Świdnica 6% - gm. Jaworzyna Śl. 6% - gm. Kostomłoty 6% - gm. Żarów	34% - pow. 40 28% - 10-19 15% - 30-40 12% - pon. 10 11% - 20-29

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

4.2. Charakterystyka demograficzna obszaru LGD „Szlakiem Granitu"

Strukturę wiekową lokalnej społeczności przeanalizowano pod kątem ewentualnego stosunku do aktywności zawodowej, uwzględniając grupy dzieci (0-9 lat), młodszej i starszej młodzieży (odpowiednio 10-14 i 15-19 lat), młodych dorosłych, nabierających pierwszych doświadczeń zawodowych (20-29 lat), osób w pełni rozwijających karierę zawodową (30-49 lat), osób u schyłku aktywności ekonomicznej (50-59 lat) oraz osób na emeryturze lub blisko emerytury (60 i więcej lat). Na rys. 1. przedstawiono strukturę wiekową analizowanej populacji, wyrażoną w procentach dla wymienionych siedmiu przedziałów wiekowych. Największą grupę stanowią osoby w wieku od 30 do 49 lat, które reprezentują aż 31% całej populacji. Osoby w wieku 60 lat i więcej zajmują drugie miejsce z 25% udziałem w populacji. Osoby w wieku od 20 do 29 lat stanowią 11% populacji, podczas gdy osoby w wieku od 50 do 59 lat stanowią 12%. Grupa wiekowa od 0 do 9 lat stanowi 10% populacji, a grupy wiekowe od 10 do 14 oraz od 15 do 19 lat zajmują niewielkie udziały w populacji

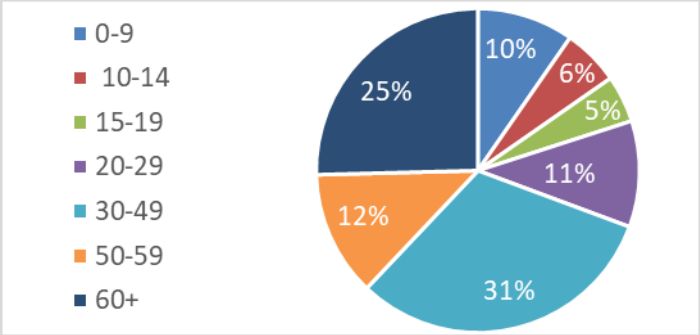

Rysunek nr 1. Struktura wiekowa populacji LGD

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

wynoszące odpowiednio 6% i 5%. Łącznie jednak udział grupy obejmującej dzieci i młodzież wynosi 21% populacji LGD. Przedstawiona w tabeli nr 7. dynamika zmian demograficznych lokalnej społeczności potwierdza stosunkowo duży i co ważne – wzrastający udział seniorów, a także dzieci i młodzieży w całej populacji LGD. Na uwagę zasługuje zwłaszcza relatywnie wysoki średni współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, informujący o liczbie osób starszych w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym, które są w stanie utrzymać tę grupę. W 2017 roku wynosił on 21,6%, a w kolejnych latach systematycznie wzrastał, osiągając w 2021 roku 26,7%. **Na koniec roku 2020 na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" liczba osób w wieku przedprodukcyjnym wynosiła 14 953 osób a w wieku poprodukcyjnym 17 842 osób.**

Tabela nr 7. Wybrane wskaźniki demograficzne populacji obszaru LGD Szlakiem Granitu* w latach 2017-2021

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) w ludności ogółem (%)	17,7	17,5	17,5	18,1	18,2
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym (odpowiednio dla mężczyzn/kobiet - 65/60 lat i więcej) w ludności ogółem (%)	18,9	19,7	20,4	21,3	21,9
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os)	21,6	22,9	24,0	25,6	26,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. * Średnia z wszystkich gmin należących do obszaru LGD „Szlakiem Granitu"

Ważne jest również saldo migracji, wartość ujemna wskazuje na przewagę wielkości odpływu migracyjnego nad napływem (tabela nr 8). Największe ujemne saldo odnotowała Gmina Strzegom. Natomiast bardzo duży wzrost odnotowała Gmina Świdnica.

Tabela nr 8. Saldo migracji w gminach wchodzących w skład LGD (zameldowania – wymeldowania)

Nazwa gminy	Ogółem					
	2016	2017	2018	2019	2020	Razem 2016-2020
	osoba	osoba	osoba	Osoba	osoba	osoba
Kostomłoty (2)	7	15	-5	-6	21	32
Udanin (2)	-13	-51	-72	-37	-45	-218
Dobromierz (2)	30	-26	-41	-12	-5	-54
Jaworzyna Śląska (3)	-4	23	-2	-12	23	28
Strzegom (3)	-117	-98	-144	-148	-71	-578
Świdnica (2)	46	74	35	158	151	464
Żarów (3)	-2	-14	5	-20	21	-10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

4.3. Rynek pracy i przedsiębiorczość

Bezrobocie wśród osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" zmniejszyło się w analizowanym 5-letnim okresie i jest zbliżone do średniej krajowej (tabela nr 9.). Trzeba jednak przyznać, że bezrobocie to jest nieco wyższe w porównaniu do woj. dolnośląskiego i w większym wymiarze dotyczy kobiet, niż mężczyzn. **Na koniec grudnia 2020 roku liczba ludności w wieku produkcyjnym na terenie 7 gmin partnerskich wynosiła 51 833 osób.**

Tabela nr 9. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w porównaniu roku 2017 i 2021

Obszar	ogółem			mężczyźni			kobiety		
	2017	2021	zmiana	2017	2021	zmiana	2017	2021	zmiana
	[%]	[%]	p. p.	[%]	[%]	p. p.	[%]	[%]	p. p.
Polska	4,6	4,0	-0,6	3,9	3,5	-0,4	5,4	4,6	-0,8
Woj. dolnośląskie	3,9	3,4	-0,5	3,3	3,0	-0,3	4,5	3,9	-0,6
LGD Szlakiem Granitu*	4,8	4,1	-0,6	4,0	3,6	-0,4	5,7	4,8	-0,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. * Średnia z wszystkich gmin należących do obszaru LGD „Szlakiem Granitu"

Analizując odsetek bezrobotnych zarejestrowanych (tabela nr 10.), informujący o stosunku liczby zarejestrowanych bezrobotnych w danym przedziale wiekowym do ogólnej liczby osób w danym przedziale wiekowym, które są zdolne i gotowe do podjęcia pracy, stwierdzić można, że dane dla powiatów znajdujących się na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" (średzkiego i świdnickiego) nie odbiegają znacząco od wskaźników dla całego kraju i woj. dolnośląskiego, poza grupą wiekową 45 lat i więcej, w której przyjmują wyższe wartości. Ponadto zauważyć można, że zarówno dla tej grupy, jak i dla przedziału wiekowego 35-44, odsetek bezrobotnych zwiększył się w analizowanym okresie 2018-2022 o odpowiednio 2,7 i 1,7 p. p. w powiecie średzkim oraz 2,6 i 0,7 p. p. w powiecie świdnickim. Stosunkowo wysoki, ponad 40-procentowy odsetek bezrobotnych zarejestrowanych wskazuje na problemy z zatrudnieniem w grupie 45 lat i więcej, a tym samym na nierówności społeczne i ekonomiczne. **Na koniec grudnia 2020 roku liczba bezrobotnych zarejestrowanych na terenie 7 gmin partnerskich wynosiła 2 267 osób.**

Tabela nr 10. Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych wg grup wieku w porównaniu roku 2018 i 2022 (%)

Obszar	24 lata i mniej			25-34 lata			35-44 lata			45 lat i więcej		
	2018	2022	zmiana	2018	2022	zmiana	2018	2022	zmiana	2018	2022	zmiana
	[%]	[%]	p. p.	[%]	[%]	p. p.	[%]	[%]	p. p.	[%]	[%]	p. p.
Polska	12,2	12,4	+0,2	28,0	24,4	-3,6	23,7	25,6	+1,9	36,0	37,7	+1,7
Woj. dolnośląskie	9,9	10,0	+0,1	25,8	22,2	-3,6	24,9	26,7	+1,8	39,4	41,0	+1,6
Powiat średzki	11,6	10,1	-1,5	24,9	21,9	-3,0	23,1	25,8	+2,7	40,5	42,2	+1,7
Powiat świdnicki	9,5	10,5	+1,0	25,0	20,8	-4,2	23,0	25,6	+2,6	42,4	43,1	+0,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mieszkańcy terenu LGD „Szlakiem Granitu" mogą znaleźć zatrudnienie we wciąż przybywających przedsiębiorstwach gospodarki narodowej (tabela nr 11.). W 2021 r. na 10 tys. ludności było zarejestrowanych więcej o 137 przedsiębiorstw niż w roku 2017. Na terenie LGD, podobnie jak w całym kraju i województwie, przybywa zarówno małych i średnich przedsiębiorstw, jak i osób prowadzących działalność gospodarczą, choć tempo to jest nieco mniejsze (np. zmiana liczby MŚP na 10 tys. mieszkańców w latach 2017 – 2021 w kraju wyniosła +155, na Dolnym Śląsku – +148, a na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" – +137). W analizowanym 5-letnim okresie obserwuje się nieznaczne spadki przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 49 osób przypadających na 10 tys. mieszkańców. Podkreślić również należy, że wartości wszystkich wskaźników w ujęciu względnym w zakresie liczby podmiotów gospodarki narodowej na terenie LGD są znacznie niższe w porównaniu do kraju i województwa (np. liczba przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców w 2021 w kraju wyniosła 1 276, na Dolnym Śląsku – 1418, a na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" – 1 029). Na podstawie zidentyfikowanych luk stwierdzić więc można, że przedsiębiorczość na terenie analizowanej LGD znajduje się w fazie rozwoju, ale wymaga dalszego wsparcia. **Na koniec 2020 roku liczba przedsiębiorstw poniżej 50 pracowników na terenie 7 gmin partnerskich wynosiła 8 670 przedsiębiorstw.**

Tabela nr 11. Zmiany w liczbie podmiotów gospodarki narodowej w porównaniu roku 2017 i 2021

Obszar	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności			podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 49 osób na 10 tys. mieszkańców			podmioty MŚP (0-249 pracujących) na 10 tys. mieszkańców			osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców		
	2017	2021	zmiana	2017	2021	zmiana	2017	2021	zmiana	2017	2021	zmiana
Polska	1 121	1 276	+155	8,7	8,3	-0,4	1 120	1 275	+155	781	909	+128
Woj. dolnośląskie	1 271	1 418	+147	8,6	8,2	-0,4	1 269	1 417	+148	820	936	+116
LGD Szlakiem Granitu*	892	1 029	+137	4,1	3,6	-0,5	892	1 029	+137	632	752	+120

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wzrost liczby przedsiębiorstw w okresach porównawczych na terenie LGD „Szlakiem Granitu", prowadzonych zarówno przez osoby fizyczne, jak i prawne, potwierdzono także na rys. 2. Spośród nich najwięcej działa w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych), C (przetwórstwo przemysłowe) oraz F (budownictwo). Biorąc pod uwagę potencjał do prowadzenia działalności komercyjnej wsparcie powinno być kierowane w szczególności do osób prowadzących lub rozpoczynających działalność w stosunkowo nielicznie reprezentowanych sekcjach takich, jak: A, I, J, K, L, N, P, R czyli rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, informacja i komunikacja, działalność finansowa i ubezpieczeniowa, działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, edukacja, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją. Istnieje więc szczególna potrzeba zwiększenia podaży usług i infrastruktury w zakresie turystyki, informatyki i komunikacji, finansów i ubezpieczeń, obsługi nieruchomości, kultury, rozrywki, rekreacji, edukacji, a w miarę możliwości także przetwórstwa rolno-spożywczego.

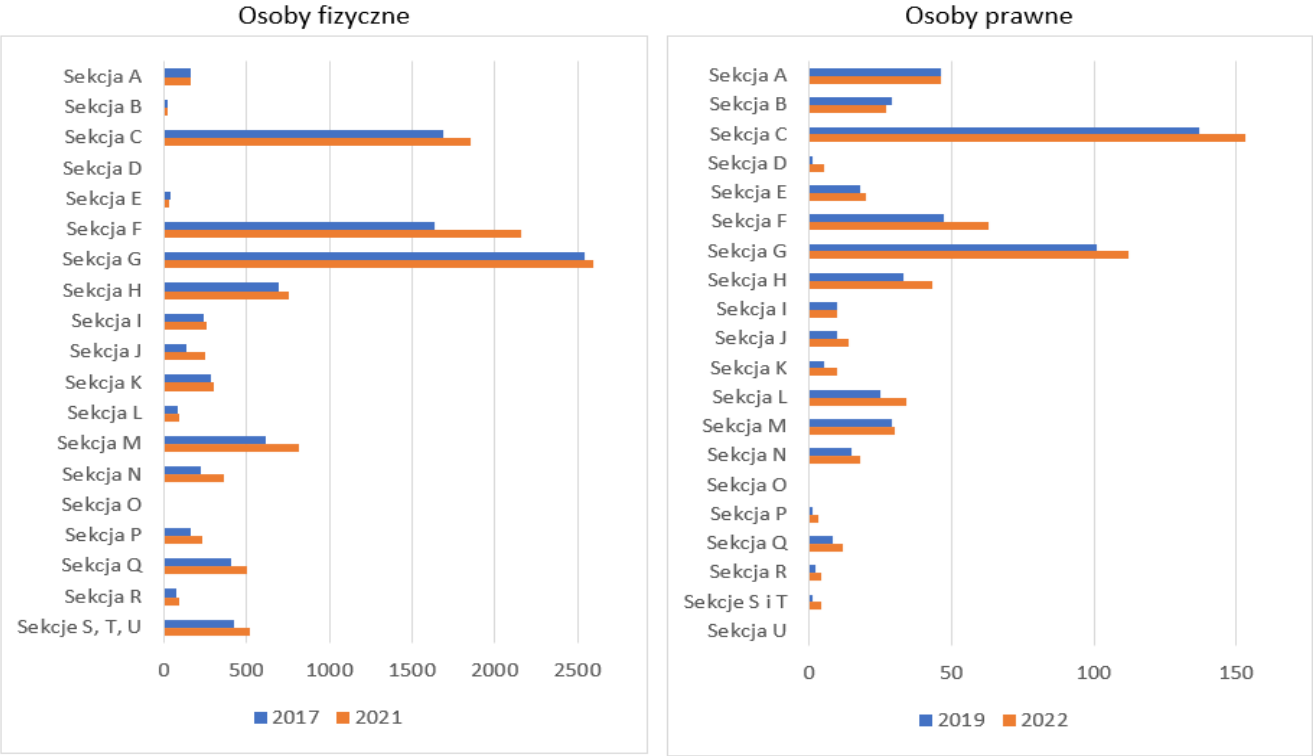

Rysunek nr 2. Liczba przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne i prawne na terenie LGD „Szlakiem Granitu"

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

4.4. Rolnictwo

Na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" rolnictwo charakteryzuje się stosunkowo dużą różnorodnością upraw, z uwagi na zróżnicowane warunki glebowe i klimatyczne. Największą powierzchnię zasiewów przeznacza się na uprawy zbożowe, a w dalszej kolejności rzepak i rzepik, buraki cukrowe, warzywa gruntowe i ziemniaki (PSR, GUS, 2020). Średnia wielkość gospodarstwa rolnego mierzona powierzchnią użytków rolnych wynosi 24 ha, w tym dla gospodarstw indywidualnych – 17 ha (tabela nr 12.). Warto podkreślić, że wartości te są nieco większe w porównaniu do średniej wojewódzkiej i znacznie większe w porównaniu do średniej krajowej. Wśród zwierząt hodowlanych dominuje bydło i trzoda chlewna, przy czym stopień zróżnicowania produkcji zwierzęcej, mierzony liczbą sztuk zwierząt w stosunku do powierzchni użytków rolnych, jest znacznie mniejszy niż w całym województwie i kraju (odpowiednio 14%, 37%, 117%). Produkcja ta nie odgrywa więc większej roli na terenie analizowanej LGD. Na podstawie zaprezentowanych danych można również stwierdzić, że stopień mechanizacji rolnictwa, mierzony liczbą ciągników i maszyn rolniczych do powierzchni użytków rolnych, wymaga poprawy – na obszarze LGD wynosi 8%, podczas gdy w woj. dolnośląskim – 11%, a w skali całego kraju – 18%.

Tabela nr 12. Charakterystyka wybranych wskaźników dotyczących rolnictwa

Obszar	Średnia wielkość gospodarstw rolnych (ha)		Produkcja zwierzęca (bydło i trzoda chlewna)		Mechanizacja rolnictwa	
	ogółem	indywidualne	Pogłowie zwierząt (szt.)	Stopień zróżnicowania produkcji	Liczba ciągników i maszyn	Stopień mechanizacji
Polska	11	10	17 460 161	117%	2 723 952	18%
Woj. dolnośląskie	18	15	341 089	37%	97 557	11%
LGD Szlakiem Granitu	24	17	7 908	14%	4895	8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Co ciekawe, dane Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 r. wykazały, że na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" relatywnie wiele gospodarstw domowych (51%) utrzymuje się z dochodów z działalności rolniczej (rys. 3.). Z kolei spośród wszystkich gospodarstw rolnych, które funkcjonują na terenie analizowanej LGD w liczbie 2 503, 84% prowadzi sprzedaż własnych produktów rolnych, w tym 91% w gospodarstwach indywidualnych. Tylko 9% gospodarstw indywidualnych produkuje głównie i/lub wyłącznie na samozaopatrzenie. Dane te dowodzą, że na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" istnieje potencjał do wykorzystania produkcji rolnej w celach zarobkowych. Większa część obszaru LGD „Szlakiem Granitu" leży na obszarze tzw. po PGR. Są to miejscowości: Borów, Bronów, Czernica, Dobromierz, Dzierzków, Gniewków, Jaskulin, Jugowa, Kłaczyna, Pietrzyków, Roztoka, Szymanów, Bagieniec, Bolesławice, Czechy, Jaworzyna Śląska, Milikowice, Nowice, Nowy Jaworów, Pastuchów, Piotrowice, Stary Jaworów, Tomkowa, Witków, Bogdanów, Budziszów, Chmielów, Godków, Jakubkowice, Jarząbkowice, Jenkowice, Karczyce, Kostomłoty, Mieczków, Osiek, Październiorno, Piersno, Piotrowice, Ramułtowice, Samborz, Samsonowice, Siemidrożyce, Szymanowice, Wichrów, Wilków Średzki, Zabłoto, Świdnica Polska, Bartoszówek, Goczałków, Goczałków Górny, Graniczna, Jaroszów, Kostrza, Morawa, Olszany, Osiedle Wschód nr 2 i Śródmieście nr 3 (Strzegom), Rogoźnica, Rusko, Skarżyce, Stanowice, Tomkowice, Wieśnica, Żelazów, Żółkiewka, Bojanowice, Boleścin, Bystrzyca Dolna, Gogołów, Grodziszcze, Jagodnik, Komorów, Kraszowice, Krzyżowa, Lubachów, Lutomia Górna, Makowice, Miłochów, Modliszów, Mokrzeszów, Niegoszów, Pszenno, Sulisławice, Słotwina, Wieruszów, Wilków, Witoszów Dolny, Witoszów Górny, Damianowo, Drogomiłowice, Gościsław, Jarostów, Jarosław, Karnica, Konary, Lusina,

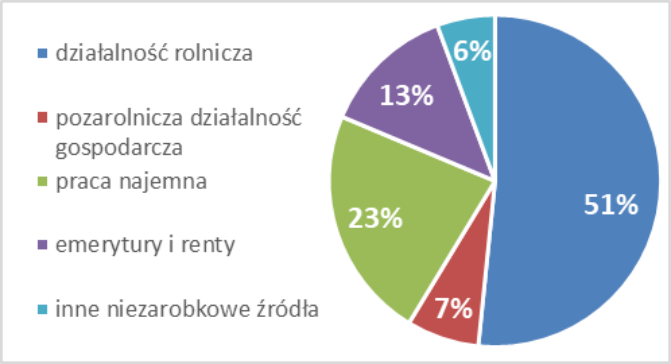

Rysunek 3. Gospodarstwa domowe LGD wg źródeł dochodów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pichorowice, Piekary, Pielaszkowice, Różana, Sokolniki, Udanin, Ujazd Dolny, Ujazd Górny, Bożanów, Buków, Gołaszyce, Imbramowice, Kalno, Kruków, Marcinowiczki, Mikoszowa, Mrowiny, Przyłęgów, Pyszczyn, Siedlimowice, Tarnawa, Wierzbna, Zastruże, Łażany, Żarów

4.5. Opieka i gospodarka społeczna

W 2021 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiatach zlokalizowanych na terenie LGD „Szlakiem Granitu" (średzkim i świdnickim) nie odbiegało znacząco od średniej wojewódzkiej i krajowej (tabela nr 13). Jednak analizując zakres środowiskowej pomocy społecznej udzielonej mieszkańcom poszczególnych gmin objętych LGD stwierdzić można, że w porównaniu do regionu Dolnego Śląska jest on stosunkowo duży (rys. 4.). Zwłaszcza mieszkańcy gmin w zachodniej i centralnej części LGD „Szlakiem Granitu" potrzebowali tego rodzaju wsparcia (np. w Gminie Dobromierz ponad 6% ogółu rezydentów korzystało z pomocy społecznej). **Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na koniec 2020 roku na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" to 3 289 osób**. Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu stanowi więc istotną kwestię na obszarze analizowanej LGD.

Tabela nr 13. Przeciętne miesięczne w

Polska	6001,02
Woj. dolnośląskie	6242,88
Powiat średzki	5761,88
Powiat świdnicki	5469,98

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

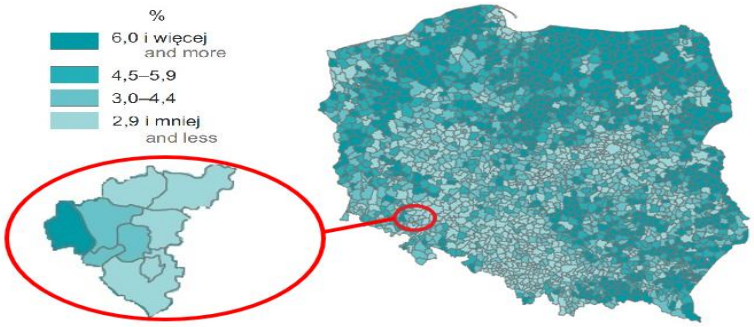

Rysunek 4. Zasięg beneficjentów środowiskowej pomocy społ. na terenie LGD „Szlakiem Granitu" w porównaniu do Polski w 2021 r.
Źródło: Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2021 r., GUS, s. 29

W ostatnich latach (2018-2022) zwiększyła się ogólna liczba podmiotów gospodarki społecznej, w tym zwłaszcza fundacji (o 48%), przy jednoczesnym spadku liczby spółdzielni, co jest zbieżne z trendami mającymi miejsce zarówno w skali całego kraju, jak i województwa (tabela nr 14.). Udział podmiotów gospodarki społecznej we wszystkich organizacjach pozostaje na względnie stałym poziomie (z nieznacznym spadkiem o 0,2 p. p.). Dane te pokazują, że na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" istnieje zarówno potrzeba zabezpieczenia społecznego mieszkańców, jak i pozytywna odpowiedź rynku na to zjawisko. Należałoby więc utrzymać wsparcie w tym zakresie.

Tabela nr 14. Podmioty gospodarki społecznej na obszarze LGD „Szlakiem Granitu"

Obszar	Liczba podmiotów gospodarki społecznej									Udział fundacji, stowarzyszeń i org. społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej		
	spółdzielnie			fundacje			stowarzyszenia i organizacje społeczne					
	2018	2022	zmiana	2018	2022	zmiana	2018	2022	zmiana	2018	2022	zmiana
Polska	11 655	11 015	-5%	26 567	34 536	30%	114 687	126 359	10%	3,2	3,2	0,0
Woj. dolnośląskie	836	753	-10%	2 536	3 232	27%	9 193	10 073	10%	3,1	3,1	0,0
LGD „Szlakiem Granitu" *	33	29	-12%	23	34	48%	239	256	7%	4,0*	3,8*	-0,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. * Średnia z wszystkich gmin należących do obszaru LGD „Szlakiem Granitu"

Ważnym wskaźnikiem jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie tzw. wskaźnik G, który stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. **Na koniec 2020 roku średnia wartość wskaźnika G dla gmin z obszaru partnerstwa wynosiła 1 665,06 zł.**

4.6. Walory przyrodnicze, turystyka, kultura i rozrywka

Obszar LGD „Szlakiem Granitu" położony jest na styku kilku krain geograficznych zarówno równinnych, jak i górskich. W jego obrębie występują stosunkowo liczne zbiorniki wodne o charakterze rekreacyjnym. Znaleźć można tutaj wiele cennych przyrodniczo zasobów fauny i flory (przeważająca część obiektów cennych przyrodniczo to pomniki przyrody). Ponadto, teren partnerstwa jest zasobny w surowce naturalne. W gminach Strzegom i Dobromierz występują bogate złoża granitu, który wydobywany jest w kilkunastu kopalniach. Produkty lokalne również są obecne – np. w gminie Kostomłoty działa wiele pasiek, które oferują miód wielokwiatowy i mniszkowy, w gminie Żarów można skosztować lokalnych nalewek, a w Jaworzynie Śląskiej produkowane są wina na bazie winogron uprawianych w regionie na zboczach o podłożu granitowym. Ważnym produktem lokalnym w regionie są też wyroby z drewna, takie jak drewniane kasetony, skrzynki i meble, które można znaleźć w gminie Żarów. Na terenie partnerstwa funkcjonują także obiekty zabytkowe i sakralne oraz muzea. Do promocji produktów lokalnych oraz zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych w 2023 roku Stowarzyszenie LGD „Szlakiem Granitu" wybudowało w Dobromierzu Centrum Turystyczne Granitowego Szlaku. Społeczność regionu charakteryzuje się relatywnie dużą chęcią do aktywnego spędzania wolnego czasu – zarejestrowanych jest tutaj ok. 60 kół, klubów i sekcji zrzeszających łącznie ok. 1 000 członków (GUS, 2021). Mieszkańcy chętnie uczestniczą w różnego rodzaju wydarzeniach organizowanych przez centra/domy/ośrodki kultury oraz kluby i świetlice, choć aktywność ta została wyraźnie ograniczona przez pandemię COVID-19 (tabela nr 15.). Warto również podkreślić, że na obszarze analizowanej LGD obserwuje się dość duży udział (2%) osób, będących członkami kół, klubów lub sekcji seniora i Uniwersytetów Trzeciego Wieku w ogólnej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej (udział ten dla kraju i województwa wynosi odpowiednio 0,9% i 0,8%). Inwestycje w kapitał społeczny wydają się więc wysoce pożądane.

Tabela nr 15. Wydarzenia organizowane przez domy/ośrodki kultury oraz kluby i świetlice na terenie LGD „Szlakiem Granitu" w latach 2017-2021

Organizowane imprezy					Uczestnicy imprez				
2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
651	478	618	261	406	82 218	142 739	77 831	12 693	45 929

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i zaangażowanie lokalnej społeczności tworzą doskonałe warunki do rozwoju edukacji przyrodniczo-regionalnej, turystyki i rekreacji. Pomimo tego, na terenie analizowanej LGD wyraźnie doskwiera brak rozwiniętej turystyki. W powiatach średzkim i świdnickim liczba turystycznych obiektów noclegowych w latach 2017-2021 spadła o 6%, a liczba udzielonych noclegów o 41%. Średni wskaźnik liczby turystycznych obiektów noclegowych na 10 tys. mieszkańców wynosi zaledwie 1,2 przy średniej dla województwa równej 3,3, a dla kraju – 2,6. Tylko 15% klientów to turyści zagraniczni. Na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" zmniejszyła się oferta zakwaterowania i wyżywienia, zarówno w ujęciu dynamicznym, jak i statycznym (tabela 16.). Stosunkowo nieliczne turystyczne obiekty noclegowe znajdują się tylko w trzech gminach partnerstwa (Kostomłoty, Strzegom i Świdnica). W latach 2017-2021 ich liczba spadła z 13 do 11. 73% gmin posiada zaplecze sportowo-rekreacyjne ograniczające się tylko do boiska do siatkówki i piłki nożnej, stołu do bilardu i tenisa, wypożyczalni sprzętu turystycznego (rowery, kije *nordic walking*) oraz pokoju zabaw dla dzieci. Tyle samo jest wyposażonych w udogodnienia dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Jedynie 45% z nich świadczy usługi gastronomiczne. Ewidentnie więc na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" w obliczu pogarszających się wskaźników branży turystycznej w połączeniu z istniejącym potencjałem zachodzi potrzeba do rozwoju turystyki, zarówno w zakresie zwiększenia ofert zakwaterowania i wyżywienia, inwestycji w infrastrukturę turystyczną, jak i obsługi ruchu turystycznego.

Tabela nr 16. Wybrane dane w zakresie ofert zakwaterowania i wyżywienia na terenie LGD „Szlakiem Granitu" w latach 2017-2022

Liczba turystycznych miejsc noclegowych			Dynamika liczby miejsc noclegowych całorocznych (rok poprzedni = 100)			Obiekty posiadające zaplecze sportowo-rekreacyjne			Liczba elementów wyposażenia dla osób niepełnosprawnych ruchowo			Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych		
2017	2021	zmiana	2017	2021	zmiana	2017	2021	zmiana	2017	2021	zmiana	2018	2022	zmiana
13	11	-15%	90,5	66,5	-24,0	12	8	-33%	11	8	-30%	8	5	-38%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

4.7. Diagnoza obszaru w opinii lokalnej społeczności

W badaniach ankietowych respondentów poproszono o wskazanie działań, które w ich opinii wymagają największego wsparcia w ramach LSR w trzech obszarach: kapitał społeczny, ekologia, ochrona środowiska i klimatu oraz przedsiębiorczość i rozwój ogólnodostępnej infrastruktury. Wyniki w tym zakresie przedstawiono w tabeli nr 17.

Tabela nr 17. Identyfikacja najważniejszych potrzeb lokalnej społeczności wg opinii respondentów*

Kapitał społeczny	Ekologia, ochrona środowiska i klimatu	Przedsiębiorczość i rozwój ogólnodostępnej infrastruktury
• Wydarzenia o charakterze integrującym (np. imprezy lokalne, kulturalne, sportowe, cykle spotkań, szkoleń) – 67% • Usługi opiekuńcze dla osób samotnych, w podeszłym wieku – 63% • Tworzenie i funkcjonowanie Klubów i Dziennych Domów Seniora, Uniwersytetów III wieku – 44% • Szkolenie i wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych, np. KWG, LKS – 30% • Tworzenie gospodarstw opiekuńczych – 21%	• Odnawialne źródła energii dla sektora publicznego i prywatnego – 74% • Udostępnienie atrakcji turystycznych, kulturowych i przyrodniczych – 64% • Ochrona bioróżnorodności, ścieżki ekologiczne itp. – 50% • Działania w zakresie edukacji ekologicznej – 44%	• Budowa i rozwój małej infrastruktury turystycznej, np. stacje dla rowerów, ścieżki tematyczne, wieże i platformy widokowe – 45% • Wsparcie podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej – 40% • Budowa i przebudowa ścieżek rowerowych – 39% • Poprawa infrastruktury turystycznej, rekreacyjno-sportowej i kulturalnej – 35% • Remonty obiektów zabytkowych – 35% • Organizacja wystaw, festiwali, jarmarków w zakresie dziedzictwa kulturowego regionu – 33% • Promocja przedsiębiorczości, wsparcie dla mikro- i małych przedsiębiorstw (np. szkolenia) – 30% • Promocja obszaru LSR (w tym lokalnych produktów i producentów) – 16%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

* Respondenci wybierali maksymalnie trzy odpowiedzi z udostępnionych kilkunastu w każdym obszarze. Dane liczbowe w tabeli oznaczają odsetek respondentów, którzy wybrali daną odpowiedź.

Ponadto, w pytaniu otwartym, ankietowani określali najbardziej pożądane kierunki zmian w swoim otoczeniu. Oprócz wymienionych w tabeli nr 17. wśród nich znalazły się następujące: poprawa infrastruktury drogowej i komunikacji publicznej, rozwój budownictwa mieszkaniowego, rozbudowa sieci kanalizacyjnej i gazowej, rewitalizacja terenów zielonych i stawów, zagospodarowanie czasu wolnego zwłaszcza seniorów i młodzieży, rozwój infrastruktury i oferty edukacyjnej i sportowej, uatrakcyjnienie działalności świetlic wiejskich, wsparcie osób z niepełnosprawnością, zwiększenie podaży usług rehabilitacyjnych i innych z zakresu ochrony zdrowia, rozwój obsługi turystycznej i bazy noclegowej, rozwój przedsiębiorczości w tym wsparcie w pozyskiwaniu inwestorów.

Zbieżne wnioski uzyskano także w ramach spotkań konsultacyjnych, warsztatowych i focusowych. Podsumowując można stwierdzić, że podczas tych spotkań wskazano następujące branże gospodarki, mające kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu":
- usługi dla ludności w zakresie turystyki, tj.: usługi związane z tworzeniem i rozwojem miejsc noclegowych, usług gastronomicznych i atrakcji turystycznych, w tym zagród edukacyjnych;
- usługi dla ludności w zakresie tworzenia oferty edukacyjnej i sportowej;
- usługi w zakresie zagospodarowania czasu wolnego zwłaszcza seniorów i młodzieży;
- usługi związane z dbaniem o środowisko, ekologią, OZE.

4.8. Analiza SWOT

Zapisy analizy SWOT (tabela nr 18.) są wynikiem przeprowadzonych ankiet, konsultacji społecznych oraz danych z Głównego Urzędu Statystycznego a w szczególności spotkań informacyjnych realizowanych na terenie każdej z gmin wchodzących w skład LGD. W spotkaniach udział brali przedstawiciele każdego z trzech sektorów wchodzących w skład LGD, przedstawiciele grup docelowych i osób w niekorzystnej sytuacji oraz pozostali mieszkańcy. Propozycje zapisów analizy SWOT stworzonej po wnioskach płynących ze spotkań gminnych skonsultowane zostały również w ramach wywiadów grupowych, zespołu roboczego oraz za pośrednictwem strony internetowej. Przekazane wnioski zostały uwzględnione w ostatecznym kształcie analizy SWOT. Zapisy te zostały również porównane z diagnozą obszaru, analizą stworzoną na potrzeby poprzedniej LSR oraz z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym i regionalnym. Analiza ta wykazała wysoką zgodność założeń LSR z wziętymi pod uwagę wyżej wymienionymi dokumentami.

Tabela nr 18. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
• Korzystne położenie (położenie komunikacyjne przy A4 i drogach krajowych, bliskość Wrocławia) • Liderzy kreujący działania w lokalnej społeczności • Duże cykliczne wydarzenia kulturalne i sportowe (m.in. Festiwal Folkloru w Strzegomiu, Święto Granitu, Zawody konne o randze międzynarodowej itp.) • Dużo stadnin i szkółek jeździeckich • Atrakcyjne turystycznie obiekty zabytkowe • Bogate walory przyrodnicze i krajobrazowe • Sieć kolejowa • Bliskość stref ekonomicznych (WSSE, LSSE) • Okresowe projekty skierowane do seniorów • Liczne tereny przeznaczone pod budownictwo i tereny inwestycyjne • Wielu rękodzielników i artystów na terenie LGD • Duże zasoby granitu i innych surowców mineralnych • Rozwinięta oferta produktów lokalnych	• Hałas oraz emisja pyłów • Bardzo słabo rozwinięty system ścieżek rowerowych • Mało szlaków turystycznych • Niewystarczająca baza hotelowa i gastronomiczna • Bardzo zły stan części obiektów zabytkowych • Dzikie wysypiska śmieci • Słabo rozwinięta komunikacja publiczna wewnątrz partnerstwa • Niewystarczająca ilość ciągów pieszych • Słaba oferta spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież • Niskie zaangażowanie społeczeństwa szczególnie młodzieży w sprawy lokalne • Niewystarczający dostęp do służby zdrowia • Duża ilość obiektów wymagających poprawy efektywności energetycznej • Niewystarczające wsparcie dla rolnictwa w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego • Słabe łącza internetowe w większości gmin • Słabo rozwinięty system sprzedaży bezpośredniej produkcji rolniczej oraz lokalnych produktów
Szanse	**Zagrożenia**
• Rozwój turystyki w tym turystyki weekendowej • Wzrost zainteresowania turystyką wiejską	• Odpływ ludności z gmin • Zmniejszenie populacji/starzenie się społeczeństwa

• Moda na aktywne spędzanie wolnego czasu • Wzrost potrzeb społeczeństwa w zakresie życia w harmonii z naturą • Rozwój różnych form dystrybucji produktów regionalnych • Wykorzystanie potencjału społecznego • Pozyskiwanie środków zewnętrznych • Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii • Możliwość produkcji żywności regionalnej • Likwidacja wykluczenia cyfrowego • Rewitalizacja nieczynnych szlaków kolejowych • Wzrost integracji społecznej w wyniku realizacji projektów współfinansowanych z UE	• Zanieczyszczone środowisko • Brak środków finansowych na realizację inwestycji • Wysoka inflacja • Trudności ekonomiczne gospodarstw domowych • Kryzys klimatyczny • Niestabilna sytuacja geopolityczna i jej potencjalne skutki dla społeczności lokalnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie spotkań konsultacyjnych

4.9. Podsumowanie. Identyfikacja kluczowych grup docelowych i obszarów wsparcia

Powyższa analiza potrzeb i potencjału LGD „Szlakiem Granitu" wykazała, że w ostatnich latach zauważalny jest wzrost udziału seniorów oraz dzieci i młodzieży w populacji. Bezrobocie wśród osób w wieku produkcyjnym na tym obszarze zmniejszyło się w ostatnich latach, ale jest nieco wyższe niż średnia krajowa i dotyczy przede wszystkim kobiet i osób w wieku 45 lat i więcej. Zauważalne są nierówności społeczne i ekonomiczne związane z trudnościami w znalezieniu pracy w grupie wiekowej 45 lat i więcej. Wskazane są więc potrzeby wsparcia dla dzieci i młodzieży oraz seniorów, a proponowanymi kierunkami zmian jest rozwijanie programów aktywizacji zawodowej i zapobieganie bezrobociu.

Na obszarze LGD „Szlakiem Granitu" w ciągu ostatnich kilku lat zwiększyła się liczba przedsiębiorstw, ale wartości wszystkich wskaźników w ujęciu względnym są znacznie niższe w porównaniu z całą Polską i Dolnym Śląskiem. Wskazane jest, aby wsparcie skierować w szczególności do osób prowadzących lub rozpoczynających działalność w sekcjach, które są stosunkowo nielicznie reprezentowane. Istnieje więc szczególna potrzeba zwiększenia podaży usług i infrastruktury w zakresie turystyki, informatyki i komunikacji, finansów i ubezpieczeń, obsługi nieruchomości, kultury, rozrywki, rekreacji, edukacji, a także przetwórstwa rolno-spożywczego. Wnioskując z analizy, przedsiębiorczość na terenie LGD znajduje się w fazie rozwoju, jednakże wymaga dalszego wsparcia.

Rolnictwo na terenie partnerstwa charakteryzuje się dużą różnorodnością upraw, a produkcja zwierzęca (głównie bydło i trzoda chlewna) nie odgrywa większej roli na tym obszarze. Dane pokazują, że relatywnie wiele gospodarstw utrzymuje się z dochodów z działalności rolniczej, a większość prowadzi sprzedaż własnych produktów rolnych, co wskazuje na potencjał do wykorzystania produkcji rolnej w celach zarobkowych. Jednocześnie istnieje problem ubóstwa i wykluczenia społecznego na obszarze LGD, szczególnie w zachodniej i centralnej części. W ostatnich latach zwiększyła się liczba podmiotów gospodarki społecznej, ale zanotowano spadek liczby spółdzielni. Wskazane są kierunki zmian, takie jak poprawa mechanizacji rolnictwa, wsparcie dla produkcji rolnej oraz przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.

Analiza danych wtórnych wykazała, że obszar LGD „Szlakiem Granitu" posiada liczne walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i bogactwo surowców naturalnych, a także aktywną społeczność lokalną. Jednak brak rozwiniętej turystyki przyczynił się do spadku liczby turystycznych obiektów noclegowych i udzielonych noclegów. W związku z tym proponowane są inwestycje w rozwój turystyki, rekreacji i edukacji przyrodniczo-regionalnej. W regionie istnieje także zapotrzebowanie na wsparcie rozwoju produktów lokalnych i inwestycje w kapitał społeczny. Wyniki badań ankietowych potwierdziły istnienie zidentyfikowanych potrzeb i potencjału regionu. W obszarze kapitału społecznego najważniejsze okazały się być wydarzenia integrujące (festyny, jarmarki itp.), usługi opiekuńcze dla osób samotnych i starszych, a także wsparcie osób z niepełnosprawnością oraz zwiększenie podaży usług rehabilitacyjnych i innych z zakresu ochrony zdrowia. W obszarze ekologii, ochrony środowiska i klimatu najbardziej potrzebne są inwestycje w odnawialne źródła energii, udostępnienie atrakcji turystycznych, ochrona bioróżnorodności oraz rewitalizacja terenów zielonych i stawów. W obszarze przedsiębiorczości i rozwoju

infrastruktury turystycznej największe zapotrzebowanie jest na wsparcie rozwoju działalności gospodarczej w tym gospodarstw agroturystycznych oraz zagród edukacyjnych oraz budowę i rozwój małej infrastruktury turystycznej.
Przegląd dostępnych danych pozwoliły wyodrębnić kluczowe grupy docelowe:

- Seniorzy (osoby 60+),
- Osoby do 25 roku życia,
- Kobiety,
- Rolnicy i ich domownicy,
- Przedsiębiorcy,
- Osoby niepełnosprawne,
- Turyści,
- Organizacje pozarządowe.

W ramach działań związanych z diagnozą partycypacyjną (ankiety, spotkania informacyjne w gminach, spotkania grup roboczych) dokonano identyfikacji osób w niekorzystnej sytuacji:

- Seniorzy (osoby z grupy 60+),
- Osoby młode do 25 roku życia,
- Kobiety,
- Osoby niepełnosprawne.

Niski udział przedstawicieli tych grup w życiu społecznym obszaru ma odmienne źródła. Seniorzy wykazują duże zainteresowanie udziałem w życiu społecznym, jednak na przeszkodzie stoją im głównie kwestie związane z niskim dostępem do komunikacji publicznej wewnątrz obszaru i konieczność dojechania do centrum/siedziby gminy czy ośrodka kultury, żeby skorzystać z oferty.
Bariery o charakterze komunikacyjnym oraz architektonicznym mają największy wpływ na niskie uczestnictwo w życiu społecznym osób niepełnosprawnych.
Natomiast niski udział w życiu społecznym osób młodych jest wynikiem braku atrakcyjnej dla nich oferty zajęć czy to w świetlicach wiejskich czy w ośrodkach kultury. Dodatkowym utrudnieniem jest łatwy dostęp młodzieży do narkotyków oraz współczesny model spędzania czasu wolnego czy komunikowania się w świecie wirtualnym, a nie realnym. Zaliczamy do osób w niekorzystnej sytuacji również kobiety, ponieważ w większej mierze dotyka ich bezrobocie niż mężczyzn.
W ten sposób lokalna grupa działania może przyczynić się do wsparcia i rozwoju inicjatyw na poziomie lokalnym i ponadlokalnym, co może przyczynić się do zwiększenia rozwoju i dobrobytu społeczności.

Rozdział V – Spójność, komplementarność i synergia

5.1. Zgodność z innymi dokumentami planistycznymi

Przedsięwzięcia założone w Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu" stanowią przedsięwzięcia komplementarne – to znaczy wzajemnie się uzupełniają w celu osiągnięcia założonych celów w LSR.

Lokalna Strategia Rozwoju jest spójna i komplementarna z Planem Strategicznym Wspólnej Polityki Rolnej, Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, Programem Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027, Strategią Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku, Projektem Strategii ZIT AW, Strategią Rozwoju Powiatu Świdnickiego oraz Strategią Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Średzkiego oraz strategiami rozwoju gmin członkowskich.

Tabela nr 19. Powiązanie celów/przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" z celami Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej

Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju	Źródło finansowania	Plan Strategiczny WPR 2023-2027
C.1. Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań P.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak	EFRROW	1. rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez: a. podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne b. rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej 2. rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie: b. zagród edukacyjnych 8. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji
C.2. Rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej P.2. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku	EFRROW	6. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej 8. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji 9. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi
C.3. Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców P.3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku P.3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak	EFRROW	5. przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi 6. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej 7. kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi a także wzmacnianie

		programów i edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych 8. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji 9.Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi

Źródło: opracowanie własne na podstawie PS WPR

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 to dokument opracowany na podstawie analizy potrzeb polskiego rolnictwa, wykorzystujący możliwości, jakie oferuje zreformowana Wspólna Polityka Rolna (WPR). Takie podejście daje szansę m.in. na rozwój obszarów wiejskich. PS WPR będzie realizował 9 celów szczegółowych Wspólnej Polityki Rolnej z czego Strategia LGD wpisuje się w 8. cel szczegółowy: promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa. Strategia LGD będzie realizowała w ramach Wspólnej Polityki Rolnej następującą interwencję: I. 13. 1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). Interwencja LEADER ukierunkowana będzie na budowaniu lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym przez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych. W ramach interwencji planowane są 2 komponenty: 1. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju (projekty realizowane przez beneficjentów w ramach LSR) oraz 2. Zarządzanie lokalnymi strategiami rozwoju i animacji (koszty funkcjonowania LGD). Cele interwencji będą osiągnięte przez LGD przez realizację operacji w następujących zakresach wsparcia: 1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki w szczególności: a) podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne oraz b) rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej. 2. Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie: b) zagród edukacyjnych 5. Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi. 6. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej. 7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno -spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego. 8. Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2030 r., która została uchwalona 20 września 2018 r., przedstawiono w tabeli nr 20. Wizja regionu określona w nowej strategii to: ”Dolny Śląsk 2030 regionem równomiernego rozwoju, regionem przyjaznym, nowoczesnym i konkurencyjnym”.
Wszystkie z celów i przedsięwzięć określonych w LSR są zgodne ze strategią województwa.

Tabela nr 20. Powiązanie celów/przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu” z celami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030
C.1. Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań P.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak		1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów 1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki
C.2. Rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej		1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich

P.2. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku		2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych 3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich 3.2. Wzrost społecznej integracji
C.3. Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców P.3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku P.3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak	►	3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich 3.2. Wzrost społecznej integracji 3.5. Doskonalenie regionalnej polityki wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2023.

Powiązanie z Programem Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027 jest jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, w której sprecyzowano cele oraz kierunki rozwoju regionu. W odróżnieniu od poprzedniej perspektywy, wsparcie w ramach Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027 będzie udzielane z trzech funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego +, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Z punktu widzenia LGD jest to bardzo ważny dokument, ponieważ w ramach programu planuje się wsparcie Lokalnych Grup Działania jako potencjalnych beneficjentów. Należy zauważyć, że LGD „Szlakiem Granitu" posiada siedzibę na obszarze realizacji Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.
Interwencja Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2030 będzie stanowiła uzupełnienie wsparcia EFRROW na terytorium danej LGD i będzie realizowana w oparciu o Lokalną Strategię Rozwoju.
Badaniu poddano zgodność celów w ramach poszczególnych osi priorytetowych i ich działań z celami niniejszej Strategii. Powiązania będące jego wynikiem zawarto w tabeli nr 21. Przyjęte w LSR cele w wysokim stopniu odpowiadają zdefiniowanym priorytetom.

Tabela nr 21. Powiązanie celów/przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" z priorytetami Programu Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027

Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	priorytetami Programu Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027
C.1. Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań P.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak	◄	FEDS.01 Fundusze Europejskie na rzecz przedsiębiorczego Dolnego Śląska FEDS.07 Fundusze Europejskie na rzecz rynku pracy i włączenia społecznego na Dolnym Śląsku
C.2. Rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej P.2. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku	◄	FEDS.06 Fundusze Europejskie bliżej mieszkańców Dolnego Śląska FEDS.07 Fundusze Europejskie na rzecz rynku pracy i włączenia społecznego na Dolnym Śląsku FEDS.08 Fundusze Europejskie dla edukacji na Dolnym Śląsku
C.3. Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie		FEDS.02 Fundusze Europejskie na rzecz środowiska na Dolnym Śląsku

świadomości ekologicznej mieszkańców P.3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku P.3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak		FEDS.05 Fundusze Europejskie na rzecz zrównoważonego rozwoju społecznego na Dolnym Śląsku FEDS.06 Fundusze Europejskie bliżej mieszkańców Dolnego Śląska FEDS.07 Fundusze Europejskie na rzecz rynku pracy i włączenia społecznego na Dolnym Śląsku FEDS.08 Fundusze Europejskie dla edukacji na Dolnym Śląsku FEDS.09.01 Transformacja społeczna

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027.

Strategia Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 r. to jeden z kluczowych dokumentów wyznaczających kierunki rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej we wszystkich sferach tzn. sferze społecznej, przestrzennej i gospodarczej. To perspektywiczny plan, który określa **strategiczne cele rozwoju**, wytycza kierunki działania w postaci priorytetów i działań operacyjnych. Zawiera zasady i sposoby **zarządzania rozwojem w dłuższym horyzoncie czasowym** określając działania, jakie należy podjąć, aby Aglomeracja mogła funkcjonować i rozwijać się.

Wśród 22 gmin tworzących Aglomeracje Wałbrzyską 5 z 7 gmin obszaru partnerstwa LGD „Szlakiem Granitu" wchodzi w jej skład tj.: Jaworzyna Śląska, Strzegom, Żarów, Dobromierz i gmina wiejska Świdnica, które należą do powiatu świdnickiego.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku przedstawiono w tabeli nr 22.

Tabela nr 22. Powiązanie celów/przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" z priorytetami Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	priorytetami Strategii Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku
C.1. Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań P.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak	◄	1.1.Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość
C.2. Rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej P.2. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku	◄	1.2.Atrakcyjna i konkurencyjna oferta turystyczna 2.3.Aktywna i zdrowa społeczność
C.3. Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców P.3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku P.3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak	◄	2.1.Atrakcyjne i bezpieczne środowisko zamieszkania 2.3.Aktywna i zdrowa społeczność

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to instrument oddolnego zintegrowanego planowania terytorialnego, realizowany na obszarze powiązanych funkcjonalnie miast i obszarów zdegradowanych.
ZIT-y w perspektywie 2021-2027 realizowane są w jednej z czterech form partnerstwa:

- stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego,
- porozumienie międzygminne,
- związek międzygminny, powiatowy lub powiatowo-gminny,
- związek metropolitalny województwa.

Celem strategicznym Projektu Strategii ZIT AW na lata 2021-2027 jest m.in.: Zintegrowana i nowoczesna Aglomeracja Wałbrzyska o zrównoważonej przestrzeni dającej podstawy do stabilnego i zgodnego z oczekiwaniami mieszkańców wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego. ZIT-y stanowią narzędzie selekcji i realizacji przedsięwzięć istotnych dla rozwoju regionu w oparciu o współpracę wielu podmiotów, podejmowaną w ramach obszarów funkcjonalnych.
Z terenu LGD „Szlakiem Granitu" w skład ZIT AW wchodzą następujące gminy: Dobromierz, Jaworzyna Śląska, Strzegom, Gmina wiejska Świdnica, Żarów.
Badaniu poddano zgodność celów w ramach poszczególnych priorytetów i działań strategii ZIT z celami niniejszej Strategii (tabela nr 23.). Powiązania będące jego wynikiem zawarto w tabeli poniżej. Jak widać, mamy tu również do czynienia z bardzo wysokim stopniem zgodności założeń strategicznych.

Tabela nr 23. Powiązanie celów/przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" z priorytetami Projektu Strategii ZIT AW na lata 2021-2027

Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju	powiązane są z	priorytetami Projektu Strategii ZIT AW na lata 2021-2027
C.1. Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań P.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak	►	1. Rozwój gospodarczy
C.2. Rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej P.2. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku	◄	5. Rozwój terytorialny
C.3. Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców P.3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku P.3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak	◄	2. Środowisko 4. Społeczeństwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie Projektu Strategii ZIT AW na lata 2021-2027

Cele LSR wpisują się również w cele Strategii Rozwoju Powiatu Świdnickiego z perspektywą do 2030 roku (obejmuje 5 z 7 gmin obszaru LGD) oraz Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Średzkiego na lata 2021-2026 (obejmuje 2 z 7 gmin obszary LGD). Badaniu poddano zgodność celów w ramach poszczególnych priorytetów Strategii Rozwoju Powiatu Świdnickiego oraz celów Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Średzkiego z celami LSR 2023-2027, powiązania przedstawia tabela nr 24.

Tabela nr 24. Powiązanie celów/przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" z priorytetami Strategii Rozwoju Powiatu Świdnickiego z perspektywą do 2030 roku oraz celów Strategii Integracji i rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Średzkiego

Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju	Strategii Rozwoju Powiatu Świdnickiego z perspektywą do 2030 roku	Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Średzkiego na lata 2021-2026
C.1. Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań P.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak	2.1. Wszechstronne wsparcie dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości 2.4. Wsparcie dla restrukturyzacji i rozwoju rolnictwa	2. Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
C.2. Rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej P.2. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku	1.3. Ochrona zasobów dziedzictwa naturalnego oraz kulturowego 2.3 Wielokierunkowy rozwój turystyki	3. Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym 5. Zwiększenie aktywności społecznej i obywatelskiej
C.3. Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców P.3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku P.3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak	1.2. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska 1.3. Ochrona zasobów dziedzictwa naturalnego oraz kulturowego 3.1.Aktywizacja mieszkańców i włączenie społeczne grup zagrożonych marginalizacją	3. Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym 4. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w Powiecie 5. Zwiększenie aktywności społecznej i obywatelskiej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Powiatu Świdnickiego z perspektywą do 2030 roku oraz Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Średzkiego na lata 2021-2026

Cele LSR wpisują się również w cele Strategii gmin partnerskich. Jak ilustrują to poniższe tabele (tabela nr 25 i 26), wszystkie cele LSR są zgodne z następującymi dokumentami planistycznymi gmin.

1. Strategia Rozwoju Gminy Dobromierz 2021-2027
2. Strategia Rozwoju Gminy Jaworzyna Śląska 2021-2030
3. Strategia Rozwoju Gminy Kostomłoty na lata 2022-2030
4. Strategia Rozwoju Gminy Strzegom 2030
5. Strategia Rozwoju Gminy Świdnica 2020-2027
6. Strategia Rozwoju Gminy Udanin 2022-2030
7. Strategia Rozwoju Gminy Żarów na lata 2022-2030

Tabela nr 25. Wykazanie zgodności z dokumentami planistycznymi gmin Dobromierz, Jaworzyna Śląska, Kostomłoty, Strzegom

Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju	Strategia Rozwoju Gminy Dobromierz 2021-2027	Strategia Rozwoju Gminy Jaworzyna Śląska 2021-2030	Strategia Rozwoju Gminy Kostomłoty na lata 2022-2030	Strategia Rozwoju Gminy Strzegom 2030
C.1. Wsparcie przedsiębiorczośc i obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań P.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak	5. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz nowoczesnych gospodarstw rolnych	2. Gmina otwarta na inwestorów i innowacje	1. Przedsiębiorcze Kostomłoty	1. Zrównoważony rozwój gospodarczy oparty na endogennym potencjale, wspomagany zewnętrznymi inwestycjami i źródłami finansowymi
C.2. Rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej P.2. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku	1. Estetyczna, funkcjonalna i dostępna przestrzeń ze zmodernizowaną i niezawodną infrastrukturą 4. Atrakcyjna oferta turystyczna, sportowo-rekreacyjna i kulturalna	1. Rozwój społeczny w oparciu o aktywność mieszkańców 3. Wykorzystanie przestrzeni i środowiska dla rozwoju gminy	5. Przyjazne Kostomłoty 7. Aktywne Kostomłoty	1. Zrównoważony rozwój gospodarczy oparty na endogennym potencjale, wspomagany zewnętrznymi inwestycjami i źródłami finansowymi 2. Wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców gminy
C.3. Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców P.3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku P.3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak	2. Czyste, zadbane i bezpieczne środowisko naturalne 3. Zintegrowani, aktywni i bezpieczni mieszkańcy	1. Rozwój społeczny w oparciu o aktywność mieszkańców	4. Zielone Kostomłoty 5. Przyjazne Kostomłoty 7. Aktywne Kostomłoty	2. Wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców gminy 3. Rozwój infrastruktury i poprawa spójności przestrzennej gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Gminy Dobromierz 2021-2027, Strategii Rozwoju Gminy Jaworzyna Śląska 2021-2030, Strategii Rozwoju Gminy Kostomłoty na lata 2022-2030, Strategii Rozwoju Gminy Strzegom 2030

Tabela nr 26. Wykazanie zgodności z dokumentami planistycznymi gmin Świdnica, Udanin, Żarów

Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju	Strategia Rozwoju Gminy Świdnica 2020-2027	Strategia Rozwoju Gminy Udanin 2022-2030	Strategia Rozwoju Gminy Żarów na lata 2022-2030
C.1. Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań P.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak	6. Rozwój gospodarczy Gminy Świdnica	2. Gospodarka lokalna silna dzięki rozwijającemu się rolnictwu oraz przedsiębiorczości	2. Nowoczesna gospodarka i bogata oferta wypoczynkowa zachęcająca do pracy i zamieszkania w Gminie
C.2. Rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej P.2. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku	1. Wzrost atrakcyjności osiedleńczej Gminy Świdnica 4. Rozwój infrastruktury oraz oferty turystycznej, sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej na terenie Gminy Świdnica	1. Zintegrowani mieszkańcy, korzystający z profesjonalnej oferty usług publicznych 3. Przestrzeń i infrastruktura publiczna - bezpieczna, nowoczesna, służąca mieszkańcom i przyjazna dla środowiska	1. Czysta i rozwinięta przestrzeń gwarantująca wysoką jakość życia 2. Nowoczesna gospodarka i bogata oferta wypoczynkowa zachęcająca do pracy i zamieszkania w Gminie 3. Gmina przyjazna wszystkim mieszkańcom, zapewniająca wszechstronny rozwój
C.3. Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców P.3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku P.3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak	1. Wzrost atrakcyjności osiedleńczej Gminy Świdnica 2. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego Gminy Świdnica 5. Rozwój współpracy i wzrost rozpoznawalności Gminy Świdnica	1. Zintegrowani mieszkańcy, korzystający z profesjonalnej oferty usług publicznych 3. Przestrzeń i infrastruktura publiczna - bezpieczna, nowoczesna, służąca mieszkańcom i przyjazna dla środowiska	1. Czysta i rozwinięta przestrzeń gwarantująca wysoką jakość życia 3. Gmina przyjazna wszystkim mieszkańcom, zapewniająca wszechstronny rozwój

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Gminy Świdnica 2020-2027, Strategii Rozwoju Gminy Udanin 2022-2030, Strategii Rozwoju Gminy Żarów na lata 2022-2030

5.2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

W ramach zaplanowanych w LSR celów jednym z głównych założeń jest integracja różnych sektorów, partnerów, branż, etc. na rzecz ich kompleksowej realizacji. Przykładowo w ramach celu 1. „Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań" oraz przedsięwzięcia 1.1. „Przedsiębiorczy Granitowy Szlak" jak również celu 2. „Rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej" oraz przedsięwzięcia 2.1. „Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku" w ramach realizacji w osiągnięcie celów i wskaźników zaangażowane w ramach ogłaszanych konkursów będą zarówno lokalne samorządy (rozwijające infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną), podmioty gospodarcze (rozwijające wspólną ofertę turystyczną) czy podmioty z sektora społecznego (promocja obszaru i jego oferty). Jednocześnie

prawidłowa realizacja tego przedsięwzięcia zależna jest od integracji branż gospodarczych związanych z usługami noclegowymi, gastronomią, usługami około turystycznymi. Tak zaplanowana sekwencja działań pozwoli na kompleksowy i zintegrowany rozwój oferty turystycznej obszaru. Tak skonstruowany cel i przedsięwzięcie odpowiada na zidentyfikowaną w SWOT potrzebę rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej oraz wzrostu zainteresowania mieszkańców spędzaniem wolnego czasu korzystając z oferty turystycznej i rekreacyjnej obszaru. Realizacja projektów z zakresu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej podniesie atrakcyjność obszaru tym samym będzie miało swoje odzwierciedlenie w rozwijanej działalności gospodarczej w tym zakresie.
Innym przykładem zintegrowania są zapisy celu 3 „Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców" i przedsięwzięcia 3.1. „Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku" oraz 3.2 „Ekologiczny Granitowy Szlak" w realizacji osiągnięcia celu oraz wskaźników zaangażowane w ramach ogłaszanych konkursów będą podmioty z sektora społecznego (animacja) oraz mieszkańcy (seniorzy i młodzież). Prowadzone w ramach tego przedsięwzięcia działania mają za zadanie wpłynąć na rozwój i wsparcie lokalnej oferty spędzania wolnego czasu, edukacyjnej. Jednym z głównych wyzwań określonych dla rozwoju obszaru LGD jest realizacja działań na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji.
Aby wspierać realizację celów i przedsięwzięć, które mają charakter zintegrowany w ramach lokalnych kryteriów wyboru operacji dla każdego przedsięwzięcia przewidzieliśmy kryteria „wykorzystanie lokalnych zasobów i walorów" oraz „powiązanie z innymi projektami", które mają preferować projekty spełniające przesłanki integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.
Zgodność z celami przekrojowymi wzmocniona jest również przez zastosowanie kryteriów wyboru „innowacyjność operacji" oraz „zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska i klimatu".

5.3. Wybór dostępnych źródeł finansowania

W ramach wdrażania LSR LGD przewiduje się realizację działań odpowiadających potrzebom obszaru i możliwych do sfinansowania w ramach zaplanowanych środków. Ponadto Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu" będzie starać się o pozyskanie funduszy z innych źródeł.
Stowarzyszenie planuje pozyskać fundusze z Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030 na np. zadanie: Ekologiczny Granitowy Szlak". Celem projektu będzie edukacja ekologiczna dzieci w szkołach podstawowych na terenie 7 gmin tj. Dobromierz, Jaworzyna Śląska, Kostomłoty, Strzegom, Świdnica, Udanin, Żarów. Cel zostanie osiągnięty poprzez organizację warsztatów edukacyjnych w 2 szkołach z każdej z 7 gminy (14 warsztatów), zakup gier terenowych edukacyjnych oraz stacji meteorologicznej, zorganizowanie 2 konkursów o ekologii, organizacja wyjazdu do Wielkopolskiego Centrum Recyklingu w Jarocinie oraz organizacja EKOPIKNIKu, w którym uczestnicy warsztatów zaprezentują stroje powstałe z różnorodnych materiałów przeznaczonych do recyklingu.
Planowane jest również pozyskanie środków z Programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+" na lata 2021-2025 na zadania m.in.: „Aktywny senior Granitowego Szlaku". Celem projektu będzie zwiększenie udziału osób starszych w aktywnych formach spędzania wolnego czasu, poprzez włączenie ich w życie społeczne w celu przeciwdziałania izolacji.
Dodatkowo LGD „Szlakiem Granitu" będzie starało się pozyskać fundusze z Ministerstwa Sportu i Turystyki na zadanie „Turystycznie na Granitowym Szlaku" W ramach zadania chcielibyśmy dostosować zewnętrzne totemy multimedialne do funkcji interaktywnych kiosków poprzez zakup i montaż nakładek dotykowych, stworzenie treści oraz napisanie aplikacji interaktywnej do jej obsługi, - wyposażenie punktu informacji turystycznej (zakup biurka, laptopa, monitora ściennego, stojaka na ulotki) oraz zorganizować wizytę studyjną na Granitowym Szlakiem dla dziennikarzy.
Stowarzyszenie planuje również udział jako partner Gminy Strzegom pozyskać środki z Programu Interreg Czechy-Polska 2021-2027 na projektu z zakresu rozwoju turystyki obszaru oraz stworzenie multimedialnej sali w Centrum Turystycznym Granitowego Szlaku w Dobromierzu.

Kolejnym programem z jakiego LGD planuje pozyskać fundusze dla zaspokojenia potrzeb obszaru jest także Program Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027, w tym możliwość pozyskanie dofinansowania na zadania z obszaru:

1. Działanie 2.7 Ochrona przyrody i klimatu. Typ projektu: Czynna ochrona gatunków i siedlisk przyrodniczych, w tym m.in. w zakresie zachowania, ochrony i odtworzenia siedlisk i gatunków przyrodniczych, ochrony in-situ i ex-situ, reintrodukcji, eliminacji lub zminimalizowania negatywnego wpływu inwazyjnych gatunków obcych, inwestycje ograniczające antropopresję i negatywne skutki oddziaływania człowieka na tereny chronione i wspierające zrównoważony rozwój terenów chronionych, oraz wszystkie inne działania wskazane jako zakres działań ochronnych w odpowiednim planie/dokumencie dotyczącym ochrony przyrody. Cel szczegółowy: RSO2.7. Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia (EFRR)
2. Działanie 5.2 Kultura i turystyka. Typ projektu: Infrastruktura rowerowa sprzyjająca rozwojowi ruchu turystycznego. Cel szczegółowy: RSO4.6. Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych (EFRR)
3. Działanie 7.1 Aktywizacja osób na rynku pracy. Typ projektu: Projekty skierowane do osób niezarejestrowanych jako bezrobotne. Cel szczegółowy: ESO.4.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy – w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży – dla osób długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej; (EFS+) cs a
4. Działanie 7.4 Adaptacja do zmian na rynku pracy. Typ projektu: Projekty w zakresie Podmiotowego Systemu Finasowania. Cel szczegółowy: ESO.4.4 Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia (EFS+) cs d
5. Działanie 7.4 Adaptacja do zmian na rynku pracy. Typ projektu: Projekty w zakresie outplacementu. Cel szczegółowy: ESO.4.4 Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia (EFS+) cs d
6. Działanie 7.5 Aktywna integracja Typ projektu: Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem i wykluczonych społecznie. Cel szczegółowy: ESO.4.8 Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji (EFS+) cs h

Stowarzyszenie będzie pozyskiwać środki również z innych unijnych, rządowych i samorządowych programów.

Rozdział VI – Cele i wskaźniki

6.1. Specyfikacja i opis celów oraz przypisanych im przedsięwzięć

Na podstawie wniosków z badań ankietowych, wywiadów fokusowych, spotkań zespołu roboczego, spotkań konsultacyjnych w gminach i konsultacji prowadzonych w biurze oraz za pośrednictwem strony internetowej, przygotowana została analiza SWOT obszaru i zestawienie wskazanych przez mieszkańców problemów obszaru. W odpowiedzi na zdiagnozowane problemy oraz przy uwzględnieniu mocnych stron obszaru sformułowano 3 cele i mające prowadzić do ich realizacji trzy przedsięwzięcia. Cele i przedsięwzięcia swoim zakresem obejmują najistotniejsze wyzwania stojące w latach 2023 - 2027 przed Lokalną Grupą Działania „Szlakiem Granitu".

CEL 1

Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań

Pierwszy cel zakłada rozwijanie przedsiębiorczości na obszarze LGD w szczególności branży turystycznej z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań i wzrost zatrudnienia jako ważny czynnik rozwój lokalnego. Stopa bezrobocia mimo jej spadku nadal jest nieco wyższa w porównaniu do woj. dolnośląskiego. Na podstawie diagnozy przeprowadzonej z lokalną społecznością zidentyfikowane zostały potrzeby, których zaspokojenie umożliwi rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD. Jedną z najważniejszych z nich jest potrzeba wsparcia osób planujących założenie i prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie turystyki (branża noclegowa i gastronomiczna), ponieważ turystyka w opinii mieszkańców obszaru ma potencjał w kontekście poprawy sytuacji na rynku pracy. Szansą dla rozwoju turystyki są również zagrody edukacyjne oraz gospodarstwa agroturystyczne, które również są przypisane do tego celu. Mocną stronę obszaru jest ilość wydarzeń kulturalnych i sportowych na skalę krajową jak i międzynarodową. Problemem jest ilość miejsc noclegowych na terenie obszaru. Turyści muszą szukać miejsc w większych miastach takich jak Wrocław, Wałbrzych czy Jelenia Góra, gdzie dojazd na wydarzenia odbywające się na obszarze LGD jest bardzo utrudniony szczególnie w weekendy (autostrada A4). Cel 1 wpisuje się w potrzeby obszaru i jego mieszkańców i ma spowodować, zatrzymanie turystów na Granitowym Szlaku na kilka dni lub dłużej, a nie jak to ma miejsce obecnie tylko na czas trwania wydarzenia. Dlatego turyści muszą mieć możliwość zakwaterowania oraz wyżywienia na obszarze LGD.

Przedsięwzięcie w ramach celu 1

1.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak

Pierwsze przedsięwzięcie skierowane jest do osób chcących założyć działalność gospodarczą oraz osób prowadzących działalność gospodarczą a także osób zainteresowanych wsparcie zagród edukacyjnych oraz agroturystyki. Budowanie trwałego rozwoju gospodarczego regionu w dużej mierze uzależnione jest od tworzenia nowych i rozwijania istniejących przedsiębiorstw tworzących miejsca pracy.

CEL 2

Rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej

Drugi cel zakłada rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej. Uczestnicy spotkań konsultacyjnych wskazali na potencjał turystyczny obszaru LGD „Szlakiem Granitu". Potencjałem obszaru są jego

zabytki, bogate walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz duże, cykliczne wydarzenia kulturalne i sportowe, które mogą przyczynić się do rozwoju ruchu turystycznego, a tym samym przełożyć się na ekonomiczny i społeczny rozwój obszaru LGD. Dlatego ważny jest rozwój niekomercyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej i kulturalnej tj. ścieżek rowerowych, szlaków turystycznych, ścieżek ekologicznych itp. oraz wsparcie działań na rzecz ochrony zabytków, których duża część jest w złym stanie, przy jednoczesnej ochronie zasobów kulturowych i przyrodniczych obszaru.
W cel ten wpisują się również wszystkie działania, które powinny przyczynić się do wzrostu atrakcyjności Granitowego Szlaku dla jej mieszkańców, a tym samym wpłyną na wzrost jakości życia mieszkańców.

2.1. Przedsięwzięcie w ramach celu 2
Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku

W ramach tego przedsięwzięcia realizowane będą działania związane z budową bądź przebudową ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej oraz wsparcie zabytków tak, aby zwiększyć ich atrakcyjność zarówno dla turystów, jak i mieszkańców. Przedsięwzięcie to będzie sprzyjać rozwojowi aktywności społecznej i turystycznej. Rozmaitość dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego stanowiącego główny potencjał obszaru LGD wymaga szczególnego wsparcia i zapewnienia ochrony. Przedsięwzięcie to będzie miało wpływ na poprawę stanu zachowania dziedzictwa kulturowego obszaru LGD. W ramach przedsięwzięcia zaplanowano projekt grantowy oraz operację własną.

CEL 3
Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców

Cel trzeci dotyczy rozwoju kapitału społecznego, w tym podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców Granitowego Szlaku. Słaba integracja społeczności lokalnej wpływa na bardzo niski stopień zaufania społecznego, rosnące poczucie anonimowości oraz zanikanie więzi społecznych. To powoduje słabnące poczucie przynależności do miejsca i grupy. Pociąga to za sobą niskie zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczne gmin i miejscowości. Według analizy SWOT niewystarczająca aktywność społeczna jest wśród ludzi młodych oraz części osób starszych (60+). Dlatego ważne jest skierowanie szczególnie do tych grup działań mających pobudzić ich aktywność. Ważnym aspektem, na który mieszkańcy zwrócili uwagę są niewystarczające działania w zakresie edukacji ekologicznej.

Przedsięwzięcie w ramach celu 3
3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku

Przedsięwzięcie to ma pobudzić jego mieszkańców do działania, wzbudzić w nich poczucie, że mogą oni mieć wpływ na atrakcyjność swojego obszaru. Uświadomić młodym ludziom, że ich głos jest ważny, natomiast osobom starszym, że są ważną i liczną grupą obszaru, która ma duży wpływ na jego rozwój. Obszar LGD, jak wynika z analizy SWOT, posiada wielu lokalnych liderów, jednak są to osoby z dużym doświadczeniem i przeważnie starsze, brak wśród nich osób młodych. W ramach przedsięwzięcia zaplanowano projekty grantowe.

Przedsięwzięcie w ramach celu 3

3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak

Przedsięwzięcie 3.2. w ramach celu 3 ma na celu podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców Granitowego Szlaku. W ramach tego przedsięwzięcia planowana jest operacja własna realizująca działania na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru oraz projekt w partnerstwie, który polegać będzie na wymianie doświadczeń w zakresie ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego poprzez tworzenie i promocję produktu lokalnego oraz lokalnych atrakcji turystycznych.

Trzy cele są ze sobą komplementarne, ponieważ dotyczą rozwoju podstawowych sfer działalności człowieka – pracy i czasu wolnego, w którym istotna jest jego aktywność społeczna.

W tabeli 27. przedstawiono cele i przedsięwzięcia z podziałem na ich źródła finansowania oraz przypisanymi wskaźnikami, natomiast w tabeli 28. przedstawiono powiązania diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników. Cele i przedsięwzięcia wraz z określonym budżetem przedstawia załącznik nr 1 do LSR.

Tabela nr 27. Cele i przedsięwzięcia z podziałem na ich źródła finansowania oraz przypisanymi wskaźnikami

Cel	Przedsięwzięcie	Wskaźnik produktu	Źródło finansowania
Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań	1.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak	1.1.1. Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa 1.1.2. Liczba operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej 1.1.3. Liczba wspartych zagród edukacyjnych 1.1.4. Liczba wspartych gospodarstw agroturystycznych	EFRROW
Rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej	2.1. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku	2.1.1. Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej 2.1.2. Liczba działań w zakresie wdrażania operacji realizujących koncepcję inteligentnej wsi 2.1.3. Liczba stworzonych atrakcji turystycznych 2.1.4. Liczba wspartych obiektów zabytkowych	EFRROW
Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców	3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku	3.1.1. Liczba działań integrujących i animacyjnych skierowanych do osób do 25 roku życia 3.1.2. Liczba działań aktywizacyjnych skierowanych do seniorów 3.1.3. Liczba działań z zakresu wzmocnienia tożsamości lokalnej,	EFRROW

		kultywowania lokalnych tradycji, obrzędów i dziedzictwa 3.1.4. Liczba opracowanych strategii SV	
	3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak	3.2.1. Liczba działań na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru LGD „Szlakiem Granitu” 3.2.2. Liczba projektów w partnerstwie.	EFRROW

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 28. Matryca logicznych powiązań diagnozy obszaru i ludności, Analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Identyfikowane problemy	Cele	Przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Diagnoza: Wyższy od krajowego i wojewódzkiego poziom stopy bezrobocia. Niższy od krajowego i wojewódzkiego wskaźnik liczby osób prowadzących działalność. Spadająca liczba mieszkańców obszaru. Analiza SWOT: Niewystarczająca baza hotelowa i gastronomiczne. Słabo rozwinięta komunikacja publiczna wewnątrz partnerstwa oraz regionem. Słabo rozwinięty system sprzedaży bezpośredniej produkcji rolniczej oraz lokalnych produktów.	Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań	1.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak	1.1.1. Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa 1.1.2. Liczba operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej 1.1.3. Liczba wspartych zagród edukacyjnych 1.1.4. Liczba wspartych gospodarstw agroturystycznych	R. 37-Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR R. 39- Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych ogółem na terenie LGD. Zwiększenie oferty turystycznej.	Spadająca liczba mieszkańców, szczególnie młodych i wykształconych. Rosnąca bierność społeczna. Ciągłe zmiany w przepisach prawa. Biurokracja i skomplikowane przepisy utrudniające beneficjentom realizację pomysłów. Konieczność konkurowania z obszarami o większej rozpoznawalności turystycznej.
Diagnoza: Słaby dostęp do obiektów atrakcyjnych turystycznie, m. in. w wyniku ich złego stanu technicznego, braku lub nieodpowiedniego zagospodarowania (m.in.	Rozwój bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej	2.1. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku	2.1.1. Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej 2.1.2. Liczba działań w zakresie wdrażania	R. 41PR - Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu	Wzrost liczby turystów odwiedzających Granitowy Szlak.	Spadająca liczba mieszkańców, szczególnie młodych i wykształconych. Rosnące zagrożenie patologiami społecznymi. Biurokracja i skomplikowane przepisy

parków, zbiorników wodnych); Niska rozpoznawalność oferty turystycznej obszaru wśród mieszkańców obszaru i najbliższych miast; Analiza SWOT: Bardzo słabo rozwinięty system ścieżek rowerowych. Mało szlaków turystycznych. Niewystarczająca baza hotelowa i gastronomiczne. Bardzo zły stan części obiektów zabytkowych.			operacji realizujących koncepcję inteligentnej wsi 2.1.3. Liczba stworzonych atrakcji turystycznych 2.1.4. Liczba wspartych obiektów zabytkowych	do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR R. 27- Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia klimatu i przystosowania do niej		utrudniające beneficjentom realizację pomysłów;
Diagnoza: Analiza SWOT: Dzikie wysypiska śmieci. Słaba oferta spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież Niskie zaangażowanie społeczeństwa	Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców	3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku	3.1.1. Liczba działań integrujących i animacyjnych skierowanych do osób do 25 roku życia 3.1.2. Liczba działań aktywizacyjnych skierowanych do seniorów	R. 27- Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba	Wzrost odpowiedzialności i poczucia identyfikacji z miejscem zamieszkania. Wzrost zaangażowania mieszkańców	Rosnąca bierność społeczna.

szczególnie młodzieży w sprawy lokalne			3.1.3. Liczba działań z zakresu wzmocnienia tożsamości lokalnej, kultywowania lokalnych tradycji, obrzędów i dziedzictwa	operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej R. 42-Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego R. 40-Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspartych strategii inteligentnych wsi R. 41PR - Łączenie obszarów	obszaru w sprawy społeczne. Wzrost wiedzy ekologicznej.	
			3.1.4. Liczba opracowanych strategii SV			
		3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak	3.2.1. Liczba działań na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru LGD „Szlakiem Granitu”			
			3.2.2. Liczba projektów w partnerstwie.			

				wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR		

Źródło: opracowanie własne

Rozdział VII – Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

7.1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia

Stowarzyszenie posiada Regulamin Rady Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu", który określa sposób oceny i wyboru operacji. Uszczegółowieniem regulaminu są procedury osobne dla projektów konkursowych, operacji własnych i grantów, które regulują cały proces związany z prowadzonymi przez LGD naborami wniosków.

W Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu" przyjęto założenia, które miały zasadniczy wpływ na sposób powstawania poszczególnych procedur m.in. zgodność z wymogami określonymi w regulacjach wspólnotowych i krajowych, uwzględnienie wyników konsultacji społecznych (wszystkie procedury są poddawane konsultacjom), korzystanie z doświadczeń poprzedniego okresu programowania 2014-2023.

Wszystkie procedury zamieszczone są na stronie internetowej LGD „Szlakiem Granitu" oraz stanowią każdorazowo załącznik do ogłoszenia o naborze wniosków.

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 realizowane będą wszystkie typy operacji tj.:

1. klasyczne operacje (konkursowe);
2. operacje w partnerstwie;
3. operacje własne;
4. projekty grantowe.

Głównym celem procedur jest zapewnienie przejrzystości, obiektywności, demokratyczności oraz jawności podejmowanych decyzji, które prowadzą do wyboru operacji rozwiązujących wskazane w ramach konsultacji społecznych i określone w niniejszym LSR problemy, wpisujące się w założone cele i przedsięwzięcia oraz spełniające w najwyższym stopniu przyjęte wskaźniki produktu i rezultatu.

7.1.1. Procedury wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitorowania i kontroli

W celu stworzenia sprawnego i czytelnego dla potencjalnych grantobiorców systemu przyznawania i rozliczania wsparcia z budżetu LGD operacji realizowanych w ramach projektu grantowego, opracowano następujący zestaw procedur:

1. procedura ogłaszania naboru i przyjmowania wniosków o przyznanie pomocy,
2. procedura wyboru operacji:

a) wstępna ocena,
b) oceny zgodności operacji z planem strategicznym Wspólnej Polityko Rolnej,
c) ocena zgodności operacji z LSR,
d) ocena operacji na podstawie lokalnych kryteriów wyboru,

3. procedura wyłączenia członka Rady z udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność w procesie oceny,
4. odwołanie od decyzji Rady,
5. procedura zawarcia umowy, monitoringu i kontroli oraz rozliczania,
6. dokumenty:

a) regulamin naboru wniosków o przyznanie pomocy,
b) wzór wniosku o przyznanie pomocy, wzór sprawozdania końcowego oraz wzór umowy udzielenia grantu,
c) zasady przekazania i rozliczania grantu oraz zasady monitoringu i kontroli.

Rada dokonuje oceny zgodności operacji z LSR w oparciu o ustaloną procedurę oraz z zastosowaniem lokalnych kryteriów wyboru, określających priorytety LGD jako instytucji finansującej.

Procedura przeprowadzania głosowania zawarta jest w Regulaminie Rady.

7.1.2. Procedura ogłaszania naboru i przyjmowania wniosków o przyznanie pomocy w ramach operacji własnej

W ramach operacji własnej stworzono następujący zestaw procedur:
1. procedura ogłaszania naboru;
2. procedura wyboru operacji:
a) wstępna ocena wniosków według Karty weryfikacji opracowanej przez LGD na podstawie obowiązujących przepisów prawa,
b) procedura wyłączenia członka Rady z udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność w procesie oceny.
3. procedura odwołania.

7.1.3. Procedura ogłaszania naboru i przyjmowania wniosków o przyznanie pomocy w ramach operacji konkursowych

W ramach operacji konkursowych stworzono następujący zestaw procedur:
1. procedura ogłaszania naboru;
2. procedura wyboru operacji:
a) wstępna ocena wniosków według Karty weryfikacji opracowanej przez LGD na podstawie obowiązujących przepisów prawa,
b) procedura wyłączenia członka Rady z udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność w procesie oceny.
3. procedura odwołania.

7.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Lokalne kryteria wyboru są:
- obiektywne;
- niedyskryminujące;
- przejrzyste;
- mierzalne;
- powiązane z diagnozą obszaru;
- określają zasady punktowania, w tym maksymalne i minimalne wartości;
- bezpośrednio przyczyniają się do wyboru operacji.

Kryteria wyboru, określone zostały dla wszystkich operacji wskazanych w LSR w oparciu o przeprowadzone spotkania Zespołu Roboczego, jak również z diagnozy obszaru, analizy SWOT oraz celów i przypisanych do nich wskaźników.
Kryteria są mierzalne i jakościowe. Kryteria jakościowe zawierają szczegółowy opis podejścia do ich oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia natomiast w przypadku kryteriów mierzalnych należy jasno określić wymogi konieczne do uzyskania danej liczby punktów nie tylko w odniesieniu do maksymalnej wartości. W kwestiach spornych co do kryteriów jakościowych decydujący głos należy do przewodniczącego rady. W posiedzeniach rady udział bierze pracownik biura, który odpowiada za obsługę techniczną.
Zmiany kryteriów, podobnie jak i aktualizacje innych treści LSR, będą odbywać się w sytuacjach koniecznych, a więc takich, w których zastosowanie dotychczasowych kryteriów nie przynosi zadowalającego efektu (nie realizowane są wskaźniki i cele LSR). Podstawową przyczyną zmiany kryteriów są dane z monitoringu i ewaluacji mówiące o niezadowalającym poziomie realizacji LSR. Informacja taka jest podstawą do podejmowania decyzji w sprawie zmiana kryteriów wyboru. Zmiana kryteriów jest również możliwa na wniosek Rady LGD oraz Zarządu, gdy jest to konieczne ze względów prawnych.

Zmiany kryteriów wyboru operacji dokonuje Zarząd. Propozycje zmiany kryteriów są poddawana konsultacjom społecznym za pomocą strony internetowej Stowarzyszenia oraz gmin partnerskich, poprzez możliwość zgłaszania uwag na formularzu.

Tabela nr 29. Przedsięwzięcia, w ramach których stosuje się kryteria wyborów

Nr	Nazwa kryterium	Przedsięwzięcie w ramach, którego stosuje się kryterium			
		1.1.	2.1.	3.1.	3.2.
1.	Operacja jest innowacyjna na terenie LGD.	✓	✓	✓	✓
2.	Operacja realizowana będzie przez wnioskodawcę, który jest członkiem Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" i posiada uregulowane składki członkowskie.	✓	✓	✓	✓
3.	Operacja realizowana jest przez wnioskodawcę, który korzystał z bezpłatnego doradztwa na etapie przygotowania wniosku i/lub ze szkoleń oferowanych przez LGD.	✓	✓	✓	✓
4.	Zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu.	✓	✓	✓	✓
5.	Wykorzystanie lokalnych zasobów i walorów.	✓	✓	✓	✓
6.	Obszar realizacji.		✓	✓	✓
7.	Zaspokajanie potrzeb grup w niekorzystnej sytuacji, które określone są w LSR.	✓	✓	✓	✓
8.	Tworzenie nowych miejsc pracy.	✓			
9.	Promocja obszaru.	✓	✓	✓	✓
10.	Rozwijanie usług w zakresie turystyki.	✓			
11.	Partnerstwo.			✓	✓
12.	Miejscowość w której funkcjonowało PGR.			✓	
13.	Powiązanie wnioskodawcy z obszarem objętym koncepcją SV.			✓	
14.	Potencjał organizacyjny.			✓	
15.	Operacje objęte koncepcją inteligentnych wsi stworzonych w okresie 2016-2023 oraz w nowym okresie programowania.	✓	✓	✓	✓
16.	Powiązanie z innymi projektami	✓	✓	✓	✓
17.	Wnioskodawca na dzień złożenia wniosku prowadzi działalność (dotyczy przedsiębiorcy) lub jest zameldowany (dotyczy osób fizycznych) lub jest właścicielem nieruchomości, na której przeprowadzona będzie operacja, na obszarze LGD	✓			

Źródło: opracowanie własne

7.3. Wskazanie, w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad jej oceny

Jednym z kryteriów premiujących jest innowacyjność na obszarze LGD lub gminy.

Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).

Stopień oryginalności zmian:

- Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.
- Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
- Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

W LSR przyjęto definicję opartą o to podejście. Dla realizacji celów określonych w LSR „innowacyjność" rozumiana jest w szerokim znaczeniu jako wdrożenie na obszarze LGD lub gminy:

• nowego produktu, usługi, procesu, metody marketingowej lub modelu organizacyjnego – dla operacji z zakresu podejmowania oraz rozwoju przedsiębiorczości;

• niestandardowych lub pro-ekologicznych rozwiązań konstrukcyjnych, technologicznych, architektonicznych lub/i partycypacyjne wykorzystanie powstałej infrastruktury (współpraca międzysektorowa służąca realizacji celów inwestycji, wykorzystanie potencjału obiektu) - dla operacji z zakresu rozwoju niekomercyjnej infrastruktury;

• niestandardowych sposobów wykorzystania lokalnych zasobów (przyrodniczych, kulturalnych, społecznych itp.), z uwzględnieniem pozytywnego wpływu na ochronę środowiska lub przeciwdziałanie zmianom klimatycznym lub/i nowatorskich podejść do wsparcia osób w niekorzystnej sytuacji – dla projektów z zakresu rozwoju niekomercyjnej infrastruktury i wzmacniania kapitału społecznego.

Udowodnienie innowacyjności będzie leżeć po stronie wnioskodawcy i wynikać ma z opisu operacji, która oceniana będzie za brak lub istnienie innowacyjności na szczeblu gminnym lub na obszarze całej LGD.

7.4. Określenie poziomu dofinansowania

Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach Wspólnej Polityki Rolnej odbywać się będzie z wykorzystaniem procedury konkursowej klasycznych operacji, operacji własnych i grantowej.

W przypadku Wdrażania LSR wsparcie udzielane jest w formie dotacji w postaci ryczałtu w zakresie:

1. podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych oraz gospodarstw opiekuńczych – do wysokości 150 tys. zł,
2. projektów grantowych do wysokości 500 tys. zł przy czym wysokość pojedynczego grantu:
   - na sfinansowanie przygotowania jednej koncepcji inteligentnej wsi, indykatywna kwota jednostkowa wynosi 4 tys. zł,
   - na przygotowanie projektu partnerskiego wynosi do 50 tys. w przypadku projektu partnerskiego z podmiotem z obszaru innej LSR z Polski,
   - do 150 tys. zł – w przypadku międzynarodowego projektu partnerskiego (z podmiotem z obszaru innej LSR z innego kraju),
   - w pozostałych zakresach zadań objętych grantami - ustalana będzie na bazie projektu budżetu (art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b); maksymalna kwota zgodnie z przepisami.

W pozostałych przypadkach Wdrażania LSR (w tym na operacje własne) wsparcie będzie miało formę dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości 500 tys. zł.

W przypadku Wdrażania LSR intensywność wsparcia będzie wynosiła:

- do 65% kosztów kwalifikowalnych, z wyłączeniem operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych,
- do 85% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji realizowanych w ramach rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych,
- do 100% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w przypadku podmiotów innych niż jednostki sektora finansów publicznych,
- do 75% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne w przypadku jednostek sektora finansów publicznych, z czego pomoc finansowa z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa.

W ramach przedsięwzięcia 1.1. preferowane będą te operacje, które wpisują się w zakres wsparcia wskazany podczas konsultacji społecznych jako priorytetowy. Tabela nr 30 przedstawia preferowany zakres wsparcia.

Tabela nr 30. Preferowany zakres wsparcia

Sekcja PKD	Symbol	Nazwa
I	PKD 55.10.Z	Hotele i podobne obiekty zakwaterowania
I	PKD 55.20.Z	Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania
I	PKD 55.30.Z	Pola kempingowe (wyłączając pole dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe
I	PKD 56.10.A	Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne
I	PKD 56.21.Z	Przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (katering)

Źródło: opracowanie własne

Rozdział VIII – Plan działania

Proces wdrażania LSR przewidziany jest na dwa okresy. Pierwszy to okres od podpisania umowy do 30 czerwca 2026, drugi okres to lata 2027 – 2029. Cele i przedsięwzięcia, których realizacja rozpocznie się w I okresie zaplanowane są tak, aby możliwe było udzielenie wsparcia w wysokości 59,17% środków zaplanowanych na wdrażanie LSR. Pozostałe 40,83% środków finansowych zaplanowanych na wdrażanie LSR powinno być udzielone do 31 grudnia 2027 roku. W związku z tym kluczowe efekty działania osiągnięte powinny być do 31 grudnia 2027 roku. Monitorowanie stopnia realizacji poszczególnych wskaźników prowadzone będzie zgodnie z procedurą monitoringu i ewaluacji (Rozdział X LSR). Natomiast jeśli realizacja Planu działania przebiegać będzie z opóźnieniem czy wnioski z procedury monitoringu i ewaluacji wykażą taką konieczność, uruchomiona zostanie procedura aktualizacji strategii (Załącznik nr 2 do LSR), której celem będzie korekta Planu działania.
W celu osiągnięcia przez LGD założonych kamieni milowych określonych w umowie ramowej konieczne jest przeprowadzanie naborów wniosków zgodnie z harmonogramem naborów wniosków oraz Planem działania (załącznik nr 3 do LSR), co pozwoli na realizację założonych celów i wskaźników. Przez cały okres wdrażania LSR w biurze Stowarzyszenia i poza nim będą świadczone bezpłatne usługi doradcze oraz szkolenia.
W okresie 2023-2027 Stowarzyszenie jak to zostało wspomniane w rozdziale V będzie ubiegać się o wsparcie z innych programów. W tabeli nr 31. przedstawiono inne potencjalne źródła finansowania wynikające z potrzeb obszaru.

Tabela nr 31. Inne potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR

Dywersyfikacja źródeł finansowania LSR			
298 309,05 zł	Ekologiczny Granitowy Szlak Komplementarny z: P.3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak	1. Mieszkańcy obszaru, 2. Dzieci i młodzież.	Źródło finansowania: Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
32 400,00 zł	Organizacja Festiwalu Dolny Śląsk na Ludowo Komplementarny z: P.3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku	1. Mieszkańcy obszaru 2. Zespoły ludowe	Źródło finansowania: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Program: Kultura ludowa i tradycyjna
168 597.40 zł	Aktywny senior Granitowego Szlaku Komplementarny z: P.3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku	1. Seniorzy z obszaru LGD „Szlakiem Granitu”	Źródło finansowania: Minister Rodziny i Polityki Społecznej
100 000,00 zł	Turystycznie na Granitowym Szlaku Komplementarny z: P.2.1. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku	1. Mieszkańcy obszaru 2. Turyści	Źródło finansowania: Ministerstwo Sportu i Turystyki

Źródło: opracowanie własne

Rozdział IX – Plan finansowy LSR

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest planem jednofunduszowym, a to oznacza, że będzie ona finansowana w całości z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach PS WPR.
Wysokość planowanego wsparcia na wdrażanie LSR jest zgodna z załącznikiem nr 4 do regulaminu konkursu na wybór LSR „Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR" w kwocie 2 500 000,00 euro, zgodnie z liczbą mieszkańców obszaru objętego LSR. Wsparcie na zarządzanie strategią, jej monitorowanie i ewaluację oraz jej animowanie, w tym ułatwianie wymiany między zainteresowanymi stronami wynosi 562 500,00 euro.

W związku z realizacją konkursów tematycznych bardzo istotną kwestią jest powiązanie realizacji poszczególnych celów i przedsięwzięć z budżetem.
Największe środki finansowe przeznaczone są na działania, które podczas konsultacji społecznych wskazane zostały jako priorytetowe, czyli rozwój oferty turystycznej oraz na rozwijanie i wspieranie lokalnej przedsiębiorczości. Dlatego też na ten cel przeznaczona została większość z kwoty środków dostępnych na wdrażanie LSR. W ramach Planu finansowego (załącznik nr 4 do LSR) określającego harmonogram wydatkowania środków i osiągania poszczególnych celów realizację pierwszych działań w ramach trzech celów zaplanowano już w pierwszym okresie wdrażania LSR – czyli do 2024 roku. Załącznik nr 5 do Lokalnej Strategii Rozwoju 2023-2027 przedstawia plan wykorzystania budżetu.

Rozdział X – Monitoring i ewaluacja

Procedury monitoringu i ewaluacja zostały opracowane w wyniku doświadczeń jakie Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Szlakiem Granitu" zdobyła podczas wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 z perspektywą do 2023 r.
Okres wdrażania LSR uwzględnia 5 lat. To długi okres czasu, w którym bardzo możliwe jest występowanie sytuacji mających wpływ na funkcjonowanie biura LGD oraz samą realizację strategii. Dlatego, ważne jest aby podejmować właściwe działania w szybkim czasie tak, aby nie zagrażało to wykonaniu określonych działań, opracowane zostały zasady monitoringu i ewaluacji.
Monitoring i ewaluacja LSR polega na stałej i ciągłej obserwacji, systematycznej ocenie oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku konieczności wprowadzania istotnych zmian. Monitoring ma na celu uzyskanie informacji na temat realizacji planowanych działań w zakresie ich czasu realizacji, założeń, źródeł finansowania oraz przełożenia na osiągnięcie rezultatów. Za prowadzenie monitoringu i ewaluację odpowiedzialni będą pracownicy biura LGD oraz członkowie Zarządu.

Monitoring będzie miał charakter ciągły i polegający na bieżącym zbieraniu i analizowaniu danych dotyczących przebiegu wdrażania LSR. Informacje te będą wykorzystywane w procesie bieżącego zarządzania LSR, w tym podejmowaniu decyzji i planowaniu działań naprawczych. Dane zebrane w procesie monitorowania pozwalać będą na aktualną ocenę stopnia wdrożenia LSR.
Proces monitoringu będzie obejmować:

a) monitorowanie rzeczowej realizacji LSR polegającej m.in. na:
   - analizie stopnia osiągania założonego budżetu oraz mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów strategii,
   - monitorowaniu operacyjnym na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji, szczególnie dotyczyć to będzie grantobiorców w ramach projektu grantowego,
b) monitorowanie wydatkowania środków na poszczególne operacje i działania własne LGD.

Proces ewaluacji będzie wykraczał poza funkcje monitoringu. Dzięki badaniom ewaluacyjnym realizator LSR nie tylko uzyska odpowiedź na pytanie, czy dane działania zostały zrealizowane, ale również jaka była jakość, skuteczność, użyteczność i efektywność tych działań. Podstawową funkcją ewaluacji będzie dostarczanie rekomendacji i analiz pozwalających na doskonalenie działań prowadzących do realizacji założonych celów strategicznych. Przedmiotem planowanych badań ewaluacyjnych będzie funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania oraz wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. W obu przypadkach badania ewaluacyjne będą realizowane planowo i systematycznie. Ze względu na okres realizacji ewaluacja będzie miała charakter on-going, badania okresowego (mid – term), w końcowym etapie realizacji strategii dokonane zostanie badanie końcowe podsumowujące cały okres wdrażania strategii (ex – post). Ewaluacja obejmująca funkcjonowanie LGD realizowana będzie w formie autoewaluacji, analiza będzie prowadzona przez pracowników Biura LGD. W przypadku oceny realizacji strategii poza ewaluacją wewnętrzną zaplanowana zostanie ewaluacja zewnętrzna dokonana przez neutralnych, niezaangażowanych w proces wdrażania strategii ekspertów zewnętrznych. Aby zapewnić wysoką jakość badań zakłada się stosowanie triangulacji metod i źródeł danych.
Ewaluacja powinna być przeprowadzona z uwzględnieniem przyjętych przez Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne kryteriów oceny, do których zaliczyć należy:

1. Trafność – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów.
2. Skuteczność – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte.
3. Użyteczność – kryterium to pozwala ocenić stopień zaspokojenia potrzeb odbiorców działań w wyniku osiągnięcia rezultatów operacji.

4. Trwałość efektów – kryterium to pozwala ocenić czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju.

Prowadzony monitoring oraz ewaluacja z jednej strony oceniają stopień wdrażania założeń LSR, a z drugiej strony płynące z nich dane sygnalizować mogą o barierach czy problemach mających wpływ na prawidłowe wdrażanie LSR. Wyniki płynące z ewaluacji oraz analizy danych monitoringowych wykorzystane zostaną do:

- Informowania społeczności lokalnej i pozostałych interesariuszy o stopniu osiągnięcia zaplanowanych celów i wskaźników, wykorzystania środków finansowych, sukcesach i porażkach w realizacji LSR;
- Procedury aktualizacji strategii. W przypadku, gdy analiza danych monitoringowych i ewaluacja wykażą zapóźnienia w procesie wdrażania, pojawienie się problemów i barier wymagających interwencji to stanowić to będzie podstawę i uzasadnienie do uruchomienia procedury aktualizacji strategii. Aktualizacja ta dotyczyć może jednego (m.in. kryteriów wyboru operacji) lub kilku elementów (celów, przedsięwzięć, wskaźników, budżetu) strategii.

Niezbędnym warunkiem dla prawidłowej realizacji LSR jest zapewnienie aktywnego udziału mieszkańców w procesie oceny postępów jej wdrażania jak i ocena sposobu funkcjonowania LGD. Jest to bezpośrednia kontynuacja działań o charakterze partycypacyjnym zainicjowanych na etapie formułowania założeń strategicznych. Skuteczne wdrażanie LSR będzie możliwe dzięki gromadzeniu i analizowaniu danych określających postępy w osiąganiu założonych celów oraz rozbieżności stanu faktycznego z pożądanym (tabela nr 32).

Tabela nr 32. Procedury dokonywania monitoringu i ewaluacji

Elementy podlegające badaniu	Realizator badania	Sposób pomiaru	Częstotliwość i czas pomiaru	Ocena danych
Monitoring				
Plan Komunikacji	Biuro LGD (ocena własna)	Analiza: - ilość odwiedzin strony internetowej LGD, - liczby artykułów, notek i informacji, - list obecności ze spotkań informacyjno-promocyjnych, - rozmowy indywidualne pracowników Biura z beneficjentami, - stron internetowych gmin tworzących LGD, - ankiet ze spotkań, szkoleń warsztatów i innych wydarzeń.	Tryb ciągły, zbiorcze zestawienie w okresie sprawozdawczym.	Prawidłowa realizacja zaplanowanych celów i zadań komunikacyjnych.
Realizacja celów, wskaźników oraz przedsięwzięć	Biuro LGD (ocena własna)	Gromadzenie i analiza: - danych LGD, - sprawozdań, - list obecności, - dokumentacji bieżącej, - wizytacje w miejscu realizacji działań.	Kwartalnie.	Stopień osiągnięcia założonych celów, wskaźników i zrealizowanych przedsięwzięć w odniesieniu do Planu Działania.
Harmonogram naborów	Biuro LGD (ocena własna)	Analiza harmonogramu.	Tryb ciągły, zbiorcze zestawienie w okresie sprawozdawczym.	Stopień zgodności realizowanych i planowanych działań z harmonogramem LSR
Wydatkowanie środków finansowych w ramach budżetu	Biuro LGD (ocena własna)	Analiza budżetu. Analiza danych księgowych.	Tryb ciągły, zbiorcze zestawienie w okresie sprawozdawczym.	Weryfikacja zgodności wydatkowanych środków z budżetem
Funkcjonowanie Biura LGD	Zarząd LGD; Biuro LGD (ocena własna)	Analiza anonimowych ankiet. Spotkania wewnętrzne.	Tryb ciągły, zbiorcze zestawienie w okresie sprawozdawczym.	Ocena efektów pracy pracowników.

Ewaluacja				
Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania				
Funkcjonowanie Zarządu LGD	Komisja rewizyjna	- sprawozdanie komisji rewizyjnej.	Częstotliwość: badanie realizowane co roku	Ocena skuteczności Zarządu.
Funkcjonowanie Rady	Komisja rewizyjna	- sprawozdanie rady.	Częstotliwość: badanie realizowane co roku Czas badania: I kwartał roku następującego po roku ocenianym.	Ocena jakości podejmowanych działań
Funkcjonowanie Biura	Ocena własna: Zarząd LGD Biuro LGD	- analiza ankiet i opinii zebranych od beneficjentów i osób korzystających z doradztwa oraz uczestniczących w szkoleniach prowadzonych przez biuro LGD.	Częstotliwość: badanie realizowane co roku Czas badania: kwartał roku następującego po roku ocenianym.	Ocena działalności biura w wymiarze - skuteczności, efektywności i jakości podejmowanych działań. Ocena jakości współpracy wewnętrznej – w tym przepływu informacji.
Plan komunikacji	Biuro LGD (ocena własna)	- analiza danych z monitoringu, - indywidualne rozmowy pracowników Biura z Beneficjentami.	Tryb ciągły, zbiorcze zestawienie w okresie sprawozdawczym.	Efektywność i zasięg prowadzonych działań komunikacyjnych.
Elementy wdrażania LSR				
Stopień realizacji celów i rezultatów	Podmiot zewnętrzny	- badanie z udziałem społeczności lokalnej (zgodnie z planem ewaluacji), - wywiady grupowe i indywidualne, - analiza ekspercka.	Częstotliwość: badanie realizowane w ostatnim roku realizacji.	Ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów i trafności podejmowanych działań.
Stopień realizacji rezultatów	Biuro LGD (ocena własna)	-zbieranie i analizowanie danych statystycznych, - gromadzenie i analiza ankiet.	Częstotliwość: badanie realizowane co roku Czas badania: I kwartał roku następującego po roku ocenianym.	Ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów i trafności podejmowanych działań
Procedury i kryteria wyboru	Biuro LGD (ocena własna)	- analiza ankiet i sprawozdań przygotowanych przez beneficjentów, - wywiady grupowe z beneficjentami.	Częstotliwość: badanie co dwa lata.	Ocena wpływu przyjętych rozwiązań na stopień

				osiągania założonych celów i rezultatów.
Współpraca międzyregionalna (projekty w partnerstwie)	Ocena własna: Biuro LGD	- wywiad grupowy z zespołem pracowników LGD, - analiza sprawozdań, - spotkania z partnerami.	Częstotliwość: badanie realizowane po roku od zakończenia projektu.	Ocena jakości współpracy i jej efektów

Źródło: opracowanie własne

LITERATURA

Akty normatywne:
1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej
2. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2022 r. poz. 943.)
3. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
Programy Operacyjne i dokumenty strategiczne:
1. Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030
2. Program Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027
3. Strategia Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku,
4. Projekt Strategii ZIT AW na lata 2021-2027
5. Strategia Rozwoju Powiatu Świdnickiego z perspektywą do 2030 roku
6. Strategia Integracji i rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Średzkiego
7. Strategia Rozwoju Gminy: Dobromierz, Jaworzyna Śląska, Kostomłoty, Strzegom, Świdnica, Udanin i Żarów

Publikacje:
1. Bloch E., Kościelecki P., Śpiewak R., Zalewska K., Podręcznik tworzenia i ewaluacji wskaźników w lokalnych strategiach rozwoju, Warszawa 2010
2. Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014- 2020, Warszawa 2015

SPIS TABEL

Tabela nr 1. Członkowie Stowarzyszenia w podziale na sektory
Tabela nr 2. Reprezentanci sektorów grup interesów w organie decyzyjnym
Tabela nr 3. Dokumenty regulujące funkcjonowanie Stowarzyszenia
Tabela nr 4. Powierzchnia oraz liczba ludności gmin obszaru LGD „Szlakiem Granitu”
Tabela nr 5. Konsultacje społeczne
Tabela nr 6. Charakterystyka próby badawczej
Tabela nr 7. Wybrane wskaźniki demograficzne populacji LGD Szlakiem Granitu* w latach 2017-2021
Tabela nr 8. Saldo migracji w gminach wchodzących w skład LGD
Tabela nr 9. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w porównaniu roku 2017 i 2021
Tabela nr 10. Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych wg grup wieku w porównaniu roku 2018 i 2022 (%)
Tabela nr 11. Zmiany w liczbie podmiotów gospodarki narodowej w porównaniu roku 2017 i 2021
Tabela nr 12. Charakterystyka wybranych wskaźników dotyczących rolnictwa
Tabela nr 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2021 r. (zł)
Tabela nr 14. Podmioty gospodarki społecznej na obszarze LGD „Szlakiem Granitu”
Tabela nr 15. Wydarzenia organizowane przez domy/ośrodki kultury oraz kluby i świetlice na terenie LGD „Szlakiem Granitu” w latach 2017-2021
Tabela nr 16. Wybrane dane w zakresie ofert zakwaterowania i wyżywienia na terenie LGD Szlakiem Granitu w latach 2017-2022

Tabela nr 17. Identyfikacja najważniejszych potrzeb lokalnej społeczności wg opinii respondentów*
Tabela nr 18. Analiza SWOT
Tabela nr 19. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" z celami Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej
Tabela nr 20. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" z celami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030
Tabela nr 21. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" z priorytetami Programu Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027
Tabela nr 22. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" z priorytetami Strategii Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku
Tabela nr 23. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" z priorytetami Projektu Strategii ZIT AW na lata 2021-2027
Tabela nr 24. Powiązanie celów Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Szlakiem Granitu" z priorytetami Strategii Rozwoju Powiatu Świdnickiego z perspektywą do 2030 roku oraz celów Strategii Integracji i rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Średzkiego
Tabela nr 25. Wykazanie zgodności z dokumentami planistycznymi gmin Dobromierz, Jaworzyna Śląska, Kostomłoty, Strzegom
Tabela nr 26. Wykazanie zgodności z dokumentami planistycznymi gmin Świdnica, Udanin, Żarów
Tabela nr 27. Cele i przedsięwzięcia z podziałem na ich źródła finansowania oraz przypisanymi wskaźnikami
Tabela nr 28. Matryca logicznych powiązań diagnozy obszaru i ludności, Analizy SWOT oraz celów i wskaźników
Tabela nr 29. Przedsięwzięcia w ramach których stosuje się kryteria wyborów
Tabela nr 30. Preferowany zakres wsparcia
Tabela nr 31. Inne potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR
Tabela nr 32. Procedury dokonywania monitoringu i ewaluacji

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek nr 1. Struktura wiekowa populacji LGD
Rysunek nr 2. Liczba przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne i prawne na terenie LGD „Szlakiem Granitu"
Rysunek 3. Gospodarstwa domowe LGD wg źródeł dochodów
Rysunek 4. Zasięg beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na terenie LGD „Szlakiem Granitu" w porównaniu do Polski w 2021 r.

Załączniki:

Załącznik nr 1. Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	**Przedsięwzięcia w ramach C.1 Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań**	**grupy docelowe**	**sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)**
871 612,00	P.1.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak	Przedsiębiorcy, mieszkańcy ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji, rolnicy, turyści	konkursy
Budżet (w EUR)	**Przedsięwzięcia w ramach C.2 Rozbudowa bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej**	**grupy docelowe**	**sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)**
1 272 500,00	P.2.1. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku	Turyści, mieszkańcy ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji, organizacje pozarządowe	konkursy, projekty grantowe, operacja własna
Budżet (w EUR)	**Przedsięwzięcia w ramach C.3 Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców**	**grupy docelowe**	**sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)**
168 020,00	P.3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji,	konkursy, projekty grantowe, animacja
187 868,00	P.3.2. Ekologiczny Granitowy Szlak	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji,	operacja własna, projekty partnerskie,

Źródło: opracowanie własne

Złącznik nr 2. Procedura aktualizacji LSR

Procedura aktualizacji
Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027

§ 1

Organy odpowiedzialne za proces aktualizacji LSR

1. Nadzór nad realizacją i aktualizacją LSR należy do kompetencji Zarządu i biura.
2. Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie procesu aktualizacji LSR jest Zarząd.
3. Biuro LGD wykonuje na bieżąco czynności związane z procesem monitoringu LSR.
4. Zarząd jest odpowiedzialny za analizę i ocenę danych gromadzonych przez Biuro LGD.
5. Zarząd wskazuje termin i zakres przeprowadzenia aktualizacji LSR.

§ 2

1. Zakres aktualizacji LSR może dotyczyć:
1) zmiany kryteriów oceny lub procedur, wpływających na treści zawarte w LSR;
2) aktualizacji i uszczegółowienia celów i przedsięwzięć;
3) aktualizacji lub dokonania zmiany wskaźników;
4) uszczegółowienia planu działania;
5) uszczegółowienia lub rozwinięcia planu komunikacji;
6) nowelizacji budżetu LSR – również w wypadku zmian wykorzystania budżetu, wynikających z decyzji Samorządu Województwa;
7) zmiany aktów prawnych
2. W razie konieczności dokonania zmian wynikających ze zmian przepisów prawa lub dokumentów powiązanych, o zakresie aktualizacji LSR decyduje Zarząd.
3. Zarząd, we współpracy z Biurem LGD, organizuje proces aktualizacji LSR w zakresie:
1) dookreślenia zakresu i brzmienia proponowanych zmian;
2) określenia metod angażowania społeczności lokalnej w proces aktualizacji strategii, wśród których znaleźć się mogą w szczególności:
a) zamieszczenie na stronach internetowych LGD oraz wszystkich gmin będących jej członkami, proponowanych zmian w zapisach LSR wraz z uzasadnieniem i określeniem minimum 7- dniowego terminu na zgłaszanie uwag i propozycji,
b) ogłoszenie konsultacji pisemnych, w których zainteresowani partnerzy społeczni mogą przygotować pisemne odpowiedzi (komentarze, uwagi) do propozycji zmian zapisów LSR, zamieszczonych na stronie internetowej LGD, przedłożonych do wglądu w biurze oraz podczas ewentualnych spotkań,
c) organizację minimum jednego spotkania konsultacyjnego dla (przedstawicieli grup defaworyzowanych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, samorządów), podczas którego będą oni mogli zapoznać się z proponowanymi zmianami i przedstawić swoje opinie i rekomendacje, przy czym informacja o spotkaniu przekazywana jest za pośrednictwem strony www.lgd-szlakiemgranitu.pl oraz korespondencji mailowej, na minimum 4 dni przed spotkaniem,
d) informowanie planowanych zmianach i składanie stosownych wyjaśnień podczas indywidualnych konsultacji w biurze LGD.
4. W efekcie prowadzonych działań partycypacyjnych, w celu uzyskania odpowiedzi na potrzeby i preferencje społeczności lokalnej obszaru LGD, Biuro LGD sporządza zestawienie uwag i rekomendacji. Zestawienie opracowywane jest w formie tabelarycznej i uwzględnia treść propozycji, zgłaszającego, rekomendacje Zarządu, uzasadnienie w przypadku odrzucenia propozycji do LSR.
5. Po zakończeniu konsultacji społecznych Zarząd opracowuje końcową wersję propozycji zmian w LSR i podejmuje stosowną uchwałę.

§ 3

Informacje dotyczące działań podejmowanych w ramach aktualizacji LSR, zamieszczane są na stronie internetowej LGD oraz na stronach gmin członkowskich LGD, a także udostępnione do wglądu w Biurze LGD.

Załącznik nr 3. Plan działania

CEL	Lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1. Wsparcie przedsiębiorczości obszaru, w szczególności branży turystycznej, w tym z wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań														
Przedsięwzięcie P. 1.1. Przedsiębiorczy Granitowy Szlak	1.1.1. Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	0	0%	4 szt.	40%	6	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
	1.1.2. Liczba operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej	0	0%	7 szt.	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	
	1.1.3. Liczba wspartych zagród edukacyjnych	0	0%	0	0%	1 szt.	50%	1	100%	0	100%	0	100%	
	1.1.4. Liczba wspartych gospodarstw agroturystycznych	0	0%	0	0%	1 szt.	50%	1	100%	0	100%	0	100%	
C.2. Rozwój bazy turystyczno-rekreacyjnej oraz kulturalnej														
Przedsięwzięcie P.2.1. Turystyka, rekreacja i kultura Granitowego Szlaku	2.1.1. Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej	0	0%	7 szt.	100%	0	0%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
	2.1.2. Liczba działań z zakresu wdrażania operacji realizujących koncepcję inteligentnej wsi	0	0%	0	0%	0	100%	10 szt.	100%	0	100%	0	100%	

	2.1.3. Liczba stworzonych atrakcji turystycznych	0	0%	0	0%	1 szt.	100%	0	100%	0	100%	0	100%	
	2.1.4. Liczba wspartych obiektów zabytkowych	0	0%	0	0%	7 szt.	100%	0	100%	0	100%	0	100%	
C.3. Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców														
Przedsięwzięcie P.3.1. Aktywni mieszkańcy Granitowego Szlaku	3.1.1. Liczba działań integrujących i animacyjnych skierowanych do osób do 25 roku życia	0	0%	0	0%	0	0%	10 szt.	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
	3.1.2. Liczba działań aktywizacyjnych skierowanych do seniorów	0	0%	0	0%	10 szt.	100%	0	100%	0	100%	0	100%	
	3.1.3. Liczba działań aktywizacyjnych z zakresu wzmocnienia tożsamości lokalnej, kultywowania lokalnych tradycji, obrzędów i dziedzictwa	0	0%	0	0%	7 szt.	100%	0	100%	0	100%	0	100%	
	3.1.4. Liczba opracowanych strategii SV	0	0%	0	0%	7	100%	0	100%	0	100%	0	100%	
Przedsięwzięcie P.3.2. Ekologiczny	3.2.1. Liczba działań na rzecz promocji lokalnych walorów obszaru LGD „Szlakiem Granitu”	0	0%	0	0%	1 szt.	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR

	3.2.2. Liczba projektów w partnerstwie.	0	0%	0	0%	0	0%	1 szt.	100%	0	-	0	-	
Wskaźnik rezultatu W.1.1.1. R. 37-Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR		0	-	-	-	10 -liczba utworzonych miejsc pracy	-	0	-	0	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1.2. R. 37- Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR		0	-	7 -liczba utworzonych miejsc pracy	-	0	-	0	-	0	-	0	-	
Wskaźnik rezultatu W.1.1.3. R. 39- Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR		0		0		0		2 –liczba przedsiębiorstw		0		0		
Wskaźnik rezultatu W.1.1.4. R. 39- Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR		0		0		0		2 –liczba przedsiębiorstw		0		0		
Wskaźnik rezultatu W.2.1.1. R. 41PR -Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR		0	-	350 –liczba osób	-	0	-	0	-	0	-	0	-	
Wskaźnik rezultatu W.2.1.2. R. 41PR -Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z		0	-	0	-	0	-	350 –liczba osób	-	0	-	0	-	

lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR													
Wskaźnik rezultatu W.2.1.3. R. 41PR -Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0	-	0	-	40 –liczba osób	-	0	-	0	-	0	-	
Wskaźnik rezultatu W.2.1.4. R. 27- Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej	0	-	0	-	7–liczba operacji	-	0	-	0	-	0	-	
Wskaźnik rezultatu W.3.1.1. R. 42- Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	0	-	0	-	0	-	200 –liczba osób	-	0	-	0	-	
Wskaźnik rezultatu W.3.1.2. R. 42- Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	0	-	0	-	200 –liczba osób	-	0	-	0	-	0	-	
Wskaźnik rezultatu W.3.1.3. R. 42- Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	0	-	0	-	280 –liczba osób	-	0	-	0	-	0	-	

Wskaźnik rezultatu W.3.1.4. R. 40- Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspartych strategii inteligentnych wsi	0	-	0	-	7 – liczba strategii	-	0	-	0	-	0	-	
Wskaźnik rezultatu W.3.2.1. R. 41PR -Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0	-	0	-	1 –liczba operacji	-	0	-	0	-	0	-	
Wskaźnik rezultatu W.3.2.2. R. 27- Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich: liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania do niej	0	-	0	-	0	-	1 –liczba operacji	-	0	-	0	-	

Źródło: opracowanie własne

Załącznik nr 4. Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	**Program/Fundusz**			**Środki ogółem**
	PS WPR	**EFRR***	**EFS+***	**(EUR)**
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2 500 000,00	0,00	0,00	**2 500 000,00**
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	562 500,00	0,00	0,00	**562 500,00**
Razem	**3 062 500,00**	**0,00**	**0,00**	**3 062 500,00**
** Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.*				
*** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.*				

Źródło: opracowanie własne

Załącznik nr 5. Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRROW	0	0%	1 362 580,00	54,50%	1 665 096,00	66,60%	2 280 232,00	91,21%	2 500 000,00	100%	2 500 000,00	100%	2 500 000,00	100%
EFS+														
EFRR														
RAZEM	0	0%	1 362 580,00	54,50%	1 665 096,00	66,60%	2 280 232,00	91,21%	2 500 000,00	100%	2 500 000,00	100%	2 500 000,00	100%

Źródło: opracowanie własne